
GENNADIUS

De scriptoribus ecclesiasticis, cap. 17.

Rufinus Aquilejensis Ecclesie Presbyter, non minima pars fuit doctorum Ecclesie, et in transferendo de Græco in Latinum elegans ingenium habuit. Denique maximam partem Græcorum bibliothecæ Latinis exhibuit: Basilii scilicet Cæsariensis Cappadociae Episcopi, Gregorii Nazianzeni eloquentissimi hominis, Clementis Romani Recognitionum libros, Eusebii Cæsariensis Palæstinæ Ecclesiasticam historiam, Xisti sententias, Evagrii sententias. Interpretatus est etiam, sententias Pamphilii Martyris adversum Mathematicos. Horum omnium quæcumque præmissis prologis, a Latinis leguntur, a Rufino interpretata sunt, quæ autem sine prologo, ab alio translata sunt, qui prologum facere noluit. Origenis autem non omnia, quia et Hieronymus transtulit aliquanta, quæ sub prologo discernuntur. Proprio autem labore, immo gratiæ Dei dono, exposuit idem Rufinus Symbolum, ut in ejus comparatione alii nec exposuisse credantur. Disseruit et Benedictionem Jacob super Patriarchas, triplici, id est historico, morali et mystico sensu. Scripsit et Epistolas ad timorem Dei hortatorias multas, inter quas præminent illæ, quas ad Probam dedit. Historiæ etiam Ecclesiasticæ, quam ab Eusebio scriptam, et ab ipso interpretatam diximus, addidit decimum et undecimum librum. Sed et obtreptatori opusculorum suorum respondit duobus voluminibus, arguens et convincens, se Dei intuitu et Ecclesie utilitate, auxiliante Domino, ingenium agitasse: illum vero æmulationis stimulo incitatum ad obloquendum stilum vertisse.

TYRANNII RUFINI AQUILEIENSIS PRESBYTÈRI DE BENEDICTIONIBUS PATRIARCHARUM LIBRI DUO.

Adnotationem.... direxi ad RUFINUM Presbyterum, sanctæ Melaniæ spirituali via comitem, VERE SANCTUM, et PIR DOCTUM, et ob id intus mihi affectione conjunctum.

S. PAULINUS, Epist. XXVIII, ad Sulpicium Severum.

RUFINO FRATRI PAULINUS * SALUTEM.

I. 2. I. Vel breves nobis ab unanimi:ate tua literæ magno refrigerio sunt, sicut in penuria fluviorum ager sitiens rore recreatur. Unde refectos nos quamvis brevi ^b Epistola, attamen tua, per puerum communium filiorum fatemur: sed tamen rursus ^c adfectos, quia etiamnum nunc vos in æstu sollicitudinis et incerto morarum, Romam peti judicastis. Det nobis Dominus a Domino lætificari quamprimum de actis nostro: ut sicut anxius compatimur, ita congaudeamus hilaritati, et incipiamus tamen sperare fructum præsentis vestræ, si vos certi esse de vestra sententiâ, vel Domini circa vos placito, cœperitis.

II. Sane quod admonere dignaris affectu illo, quo nos sicut te diligis, ut studium in Græcas literas attentius sumam, libenter accipio, sed implere non valeo; nisi forte desideria mea adjuvat Dominus, ut diutius consortii tuo perfruar. Nam quomodo profectum capere potero sermonis ignoti, si desit a quo ignorata disciscam? Credo

Perperam addebatur in Barræi editione, *Notamus Episcopus*; nondum enim Episcopi dignitatem Paulinus per id temporis obtinuerat, sed in presbyteri dumtaxat gradu merebat. Anno inquam 398, quo hanc scripsit ad Rufinum Epistolam. Fallitur proinde etiam Paulini ipsiusmet cætera doctus Editor Brunius, qui eam integro ferme decennio recentiore facit, sive circa annum 408. rationes, ut videtur, Tillemontii sequutus, scriptam putat. Non est, cur hanc ejus epocham post Cl. Fontanini argumenta, quæ in præ-

cedenti Rufini Vita Lib. et cap. II. legere est, pluribus demonstramus. Multo etiam minus causæ est, ut ipsiusmet Epistolæ germanitatem a suspicionibus doctorum virorum qui eam *videtis* insimularunt, vindicemus; res enim clamat ipsa, non aliud, quam Rufiniani, cui inscribitur, nominis irvidiam in causa exstitisse, ut ne illi junctus amicitia S. Paulinus videretur.

^b Hæc Rufini Epistolam non habemus.

^c Perperam est in nuperâ editione *affectus*.

enim in Translatione S. Clementis ^a, præter alias ingenii mei defectiones, hanc te potissimum imperitiæ meæ penuriam considerasse, quod aliqua in quibus intelligere, vel exprimere verba non potui, sensu potius ^b apprehenso, vel ut verius dicam, opinata transtulerim. Quo magis ego misericordia Dei, ut plenior mihi copiam tui tribuat, quia pro divitiis erit pauperi, vel ^c micas a divitis mensa cadentes avido famelici cordis ore colligere.

III. In tempore sane, quo scripta hæc scribebantur, cecidit sub oculis, incidens proposita lectione, capitulum illud ex Genesi, quo Judas a Jacob benedicitur. Et quia Dominus opportunissimam hanc occasionem dederat, pulsare ^d post tempus fores cordis tui placuit. Ergo si me amas, imo quia multum amas, rogo ut scribas mihi, ut intelligis ipsam Patriarcharum benedictionem. Et si qua ipse scis in eis ardua sensu et digna cognitione, scire me velis: specialiter tamen de Capitulo illo in quo ait: Alligans ad vitem pullum suum, et ad ^e cilicium pullum asinæ suæ (Gen. 49. 11.): quis suus sit pullus, vel quis asinæ pullus; et cur suus ad vitem, asinæ vero pullus ad cilicium alligetur?

^a Romani utique, cujus Recognitionum exemplar Græcum Rufinus, ut in ejus Vita proditum est, ex Oriente redux in Italiam, Paulino hospiti suo Latine interpretandum commodaverat. Ejus translationis specimen hic ad Nostrum cum misisset, haud satis accurate Græcis respondere deprehensum est: quare obrem neque ultimam ei manum imposuit.

^b Atque ea causa est, cur eum benevole hortatus sit noster, ut studium in Græcas literas attentius sumeret, ne cum verba satis a-sequi, aut refundere in Latinum, non valeret, sensus opinione sua potius adumbrare, quam referre cogere, quod de se homo hominum humillimus fatetur. Patet hinc vero, non interpolasse Rufinum Paulinianam versionem, sed novam ex integro adornasse, quippe qui Epistola nuncupatoria ad Gaudentium, non solum a sententiis, sed nec a sermonibus quidem satis, elocutionibusque se discussisse proficitur: quæ res, subdit, quamvis minus ornatum, magis tamen fidele narrationis reddit eloquium.

^c Minus bene in nupera S. Paulini editione, ut minus, pro vel micas.

^d Id nempe ipsum paulo ante Desiderium petierat, a quo propositam sibi explicationem illam Benedictionum Patriarcharum efflagitat Epist. XLIII. Te vero, benedice, vus mundum, et aptum Deo, si accepisti intellectum Benedictionis illius, qua filios suos prophetico spiritu Patriarcha in cæcitate corporis luminatus alloquitur, expone mihi rescripto mysteria regni, et sacramenta sæculis reposita, et oro sæculis revelata, etc.

^e Ex Græco ελιξ factum in Latinis codicibus, unius alteriusve literulæ adjectione, cilicium, notat perquam erudite Rufinus in Responsione subsequenti, Arbitror, quod hic ipse Græcus sermo in Latinis exemplaribus antiquitus positus sit, etc. S. Ambrosius tamen, et Augustinus ita legunt. Rufinus palmitem vertit. Alii ex Latinis, ut Cyprian. lib. I. adv. Judæos, ad helicem præferunt.

IN LIBRUM DE BENEDICTIONIBUS JUDÆ

RUFINI ^a AQUILEIENSIS PRESBYTERI

AD ^b PAULINUM PRESBYTERUM

Præfatio.

3-4 I. Quanto magis ego me tibi ^c excuso, et minus idoneum ad responsionem eorum quæ sciscitaris, affirmo, tanto tu instantius percontaris, et difficiliora perquiris, ac velut lenti bovis vitio deprehenso, cunctantis armos, et retrorsum terga cedentia, stimulis pertinacioribus perfodis. Unde consequenter tibi et illud continuo cognoscendum est, quod etiã si, depressa saltem cervice, jugi quod superioris onus movere possumus, nusquam tamen adest nobis copia in apertos patentesque campos, affluentiore facultate orationis, ^d effundenti in latum distenta spacia, rapidioribus cursibus superare. Ideo ergo patere nos, si forte vel tardius voluerimus, eo quo nos vocas, passibus pervenire.

^a Vetus o'im inscriptio fuerit, *Tyrannius Rufinus ad Paulinum Presbyterum*, quemadmodum colligere est etiam ex antiquo mox laudando Auctore libri *de XII. Scrip. oribus*, qui Isidoro atque Hidelfonso subnectitur. Certe Aquilejensem Presbyterum se per id tempus, quum nondum, longo veluti postlininio, Aquilejam repetisset, Rufinum vocasse, par non est credere. Adde quod nondum fuerit sacris initiatus, quem primum Aquileja discessit, neque adeo tunc fuerit ejus Ecclesiæ Presbyterio adscriptus.

^b Sanctum illum scilicet, ac magnum, Pontium Meropium Paulinum, qui postea Nolanus Episcopus creatus est, et cujus illa est, quæ proxime præcedit, ad

^B Rufinum Epistola. Fugit ratio doctissimos viros, qui alium nescio quem Paulinum comminiscuntur, et fucum fieri sibi passi sunt præsertim ab Auctore modo laudato libri *de XII. Scrip. oribus*, qui eum ignorabat, ubi Nostrum ait scripsisse *ad quemdam Paulinum Presbyterum de Benedictionibus Patriarcharum*, etc.

^c Diximus unam alteramque ejusmodi Epistolas, quibus se de proposita expositione Prophetiæ excusabat, intercidi se. Eas S. quoque Paulinus in sua, quæ proxime præcedit, memorat.

^d Impeditus mihi, nec sane integer sensus videtur: cui medicam manum adhibeas, si pro effundenti legeris effundere, et.

II. Requiris a nobis, quomodo intelligatur illud quod scriptum est in Genesi de Patriarcha Juda, quod Israel pater ejus, dom singulis filiorum, quæ prævidebat eventura prædicit, de isto ait inter cætera : *Alligans ad vitem pullum suum, et ad palmitem vitis pullum asinæ suæ* (Gen. 49. 11.) : quod tu scripsisti, *Et ad cilicium pullum asinæ suæ*, quod in Græco ita est : *καὶ τῆ δάκτ τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. Ἐλάκκα vitem dicunt Græci, non tam palmitem (quomodo habent nostra exemplaria) quam illos quasi ^b rucinnulos, vel ramis arboris, vel palis, vel quibuscunque illis innititur adminiculis, quos capreolos, ut arbitror, appellant agricolæ : 5-6 quibus nexibus tutus, et sine lapsus periculo, vel gravatur fructibus palmes, vel vaga proceritate distenditur. Arbitror ergo, quod hic ipse Græcus sermo ^c in Latinis exemplaribus antiquitus positus est, ut et alia nonnulla, et per tempus ab scriptoribus non intelligentibus pro δάκκ, cilicium dici putatum est.*

III. Et in hoc quidem facile error interpretis emendatur, sed non tam facile est, etiam sensum intelligenti ipsius invenire, nisi totius capituli mentio fiat. Totius autem hujus capituli ^d tractatus amplius aliquid et lucidius inveniret, si ab initio ipsarum Benedictionum sumsisset exordium. Quod utique et otii, et temporis non parum quarit, et ut fidelius dicam, quod mentem Spiritu Sancto illuminatam deposcit. Quantum ergo vel mediocritas intelligentiæ nostræ valet, vel tempus indulget, vel hi sinunt, qui rescripta ad Origenem ^e perurgent, quanta res tanta pati [*Fortè peragi*] potuit brevitate, pro eo amore, quo confidere nos tibi de omnibus jubes, sine præjudicio eorum, qui melius aliquid sentire possunt, quid nobis de hoc interim capitulo videatur, exprimimus.

IV. Scio quamplurimos ^f caput istud ita de Domino interpretari, ut nihil ad Patriarcham Judam pertinere ex his quæ dicuntur, adferant, quia neque ut leo dormisse usquam, neque ut catulus leonis ostenditur susciatus, neque Gentes in eo sperasse ullatenus probabuntur ^g. Sed cum dicit : *Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femore ejus, donec veniat is, cui repositum est, regnum scilicet, et in ipso gentes sperabunt* : quia donec veniat is, cui repositum est, in quo gentes sperabunt, manifeste de Christo dicitur ; cogimur sine dubio alium intelligere esse, quam Christum eum, de cujus semine dux non deficiet, donec Christus veniat. Non enim convenit illum Christum intelligi, de cujus semine dux non deficiet, donec Christus veniat, qui utique dux in adventu Christi defecit. Et hoc ipsum indicio fuit, advenisse eum, cui repositum est, idest Christum. Quædam referuntur ad Judam ; sicut in complurimis cæteris, etiam in hoc capitulo sentiendum est, ut alterno intellectu expositio dirigatur, et interruptio Historialis intelligentiæ Mystici sensus prodatur arcanum.

^a Græca non uno loco restituimus. Sed et præ **A** interpunctionis vitio sensus interceptebatur.

^b Malim equidem *ruscinnulis*, aut *runcinnulis* : quorum alterum vocabulum potuit a *ruscariis falcatis*, Catoni memoratis, alterum a *runcis* apud Columellam, utcumque derivari. Certe *rucinnulus* quid rei sit, penitus ignoro, nec fuisse puto unquam Auctoribus de re Rustica notum. Quæ sequuntur, illustrant hæc Varronis lib. I. cap. XXXI. de Vineis, *Ex altera parte caprea dicta, quod parit capreolum, idest, coliculus vitens intortus, ut cincinnus ; is enim vites, ut teneat, serpit ad locum capiendum : ex quo a capiendo capreolus dicitur.*

^c Puta ad nominis proprii instar, *Elici*. Est hoc autem insigne Criticæ artis specimen in Rufino.

^d Ego vero *Tractor* rescribi ac restitui malim.

^e Celeberrimos *κατὰ ἀρχῶν* libros Origenis Rufinus per id temporis, in Pineti monasterio degens, Latine interpretabatur, ut Macario Monacho, homini Orientalium scriptorum, et cum primis Origenianorum cupidissimo morem gereret. Imo iisdem *Quadragesimæ* diebus vix dum priores duos libros absolverat, cum hunc ad Paulinum Commentarium elucubravit. Utrumque ipse luculentissimis verbis testatur : alterum in Præfatione libri III. Periarchon, ubi Macarium adloquens, superiores, ait, *duos Periarchon libellos, te non solum insistente, verum etiam cogente, diebus Quadragesimæ interpretatus sum. Sed quoniam*, etc. Alterum in sequente ad Paulinum Epistola, quæ Præfationis vicem in secundum hujusmet Commentarii librum gerit. *Quia autem Quadragesimæ diebus in Monasterio Pineti positus, hæc rescripsi ad te, etiam Fratribus, qui aderant, ineptias meas celare non potui. Instabat itaque tunc Macarius urgebatque, ut ceptam interpretationem absolveret.*

^f Unus pro cunctis S. Ambrosius cognomine huic Tractatui, quem ante Rufinum annos ferme decem adornaverat, cap. IV. num. 47. *Ad Judam quidem Patriarcham dirigi videtur alloquium, sed Judas ille posterior (Christus) verus confessor exprimitur, qui ex ea Tribu natus est, qui solus laudatur a fratribus, de quibus dicit, Narrabo nomen tuum fratribus meis, Dominus per naturam, frater per gratiam, cujus manus, quas expandit ad populum non credentem, supra dorsum inimicorum suorum, etc. quæ omnia per partes eo refert.*

^g Ingentem lacunam decem fere versuum ab hoc verbo *probabuntur*, ad mutilam vocem *mis*, ubi dicitur *plurimis cæteris*, supplet vetustissimus codex Murbacensis in Alsatia a Fontanino laudatus, quem multa hac de re disserentem in Vita lib. et cap. II. num. 6. videsis. Unum addo, quod lacunæ causam, atque originem spectat, non alium scilicet videri codicem illum Georgii Pictorii antiquissimum, (et ut ipse ait, *Romanorum majusculis literis, iis quidem quibus Pandectæ Florentinorum, sine distinctione ulla, ante mille et plus annos exaratum*) ex quo Heroldi princeps editio excerpta est, quam subsequuntur Grynzi, Barræique descripserunt, non alium, inquam videri a Cæsareo, quem multatum eadem illa versuum pericope ad ultimam imperfectæ vocis *mis* syllabam, cetera mille ducentis annis vetustiore, et sine vocatione distinctione descriptum, Lambæcus narrat. Sentio autem ab Ensisheym Vindobonam transisse, atque huic Bibliothecæ illatum. Porro notandum hoc quoque in eam rem. Barræus cum se ait Ruliniana scripta eruisse *ex reliquiis Venerabilis Monasterii Montis Dei*, non de his proprie Patriarcharum Benedictionibus loqui, sed de aliis Rufini libris, et præcipue Commentariis in Oseam, etc. Hæc duo videtur Fontaninus non satis perspecta habuisse.

LIBER PRIMUS.

BENEDICTIO JUDÆ.

7 1. *At ergo : Juda, te collaudant fratres tui. Manus tuæ super dorsum inimicorum tuorum (Gen. 49. 8.).* Potest hoc vel ad ipsum Judam, vel ad eos qui ex ipso videntur esse progeniti Reges, referri : qui regnum gentis illius ministrantes, inimicorum terga domuerunt. Sed et in Christo competenter accipitur, qui a fratribus suis, id est, ab Apostolis, quos ipse fratres in Evangelii nominavit (*Matth. 28.*), merito collaudatur. Inimici vero ejus, super quorum dorsa manus ejus est, illi intelliguntur, quos Pater promittit se sub pedes ejus positurum dicens, *Donce ponam inimicos tuos sub pedibus tuis (Psal. 109.)*. Sunt ergo inimici, donec increduli sunt et infideles, et ideo cæduntur in tergo, qui posteaquam conversi fuerint, efficiuntur fratres, et collaudant eum, qui eos in adoptionem Patris vocatos, sibi et cohæredes fecit et fratres. Bene autem terga inimicorum cædi dixit a Christo : omnes enim qui adorabant idola, terga dabant Deo, sicut et per prophetam Dominus exprobrat, dicens : *Quia converterunt ad me dorsa sua, et non faciem (Jer. 2. 27.)*. Hæc ergo dorsa cædit, ut conversi aliquando terga dent idolis, et faciem erigant ad Deum, et faciant hoc quod in consequentibus scriptum est : *Et adorent te filii patris tui*. Tunc enim cum adorant [*Fortè adorarunt*] eum, filii Patris fuerunt effecti, et spiritum adoptionis acceperunt, in quo clamant, *Abba pater (Gal. 4.)*. Nemo enim dicit Dominum Jesum Christum, nisi in Spiritu Sancto (1. Cor. 12.). Iste sermo paulo durius refertur ad Judam, nisi abusive id dicamus, a adoratos esse quasi reges, a fratribus, id est, suis cæteris con-

tribulibus, filios Juda.

2. *Catulus leonis Juda, de germine b filius meus ascendisti : recubans dormisti sicut leo, et sicut catulus leonis : quis suscitabit eum (Gen. 49. 9.)* In his versiculis, non jam concludimur, sed pene excludimur ; nam catulum leonis si exponamus, Judam dici posse pro virtute bellandi, quomodo exponetur, quod de germine filius dicitur ascendisse? Germina autem hic

a Vetus Auctor libelli, *De Benedictionibus Jacob Patriarchæ*, cujus nos specimen Tomo Hieronymianorum Operum tertio dedimus in Appendice pag. 739. laudandus subinde, et comparandus cum Auctore nostro est, tum sui merito, tum etiam novitate : nondum enim, quantum scio, totus publicanæ lucem aspexit, sed ex Ms. Bononiensi (quod narramus in Prefatione) integer exceptus apud nos est. Hic vero nihil ille dubital, vaticinium proprie ad Judam referre. Aperte, inquit, regnum quod Ruben abstulerat, Judæ contulit [id est, dedit] dicens, eum a reliquis fratribus suis adorandum, quod regis utique congruit dignitati, etc.

b Ms. exemplar, quo prior Editor Laurentius Baræus usus est, præferbat, *filius ejus ascendet*, quæ ab Hebræi, ut et ipsa Græci archetypi lectioe lon-

gus abludit. Rectissime Vulgatus habet, *fili mi, ascendisti*.

c Malim rescribi *bellorum*, nam *beatorum*, minime ad rem lectio est.

d Vetus modo laudatus Auctor ineditus, *Catulum, ait, leonis Dominum Salvatorem appellat.... Bene autem catulus leonis vocatur, cujus natura esse dicitur, ut nascens tribus diebus dormiat, deinde rugitu paterno excitatus assurgat. Quæ figura pulcherrime ardet Dominicæ dormitioni, qui tribus diebus dormiens, ad Patrem clamat. Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me. Scilicet resuscitatus ad prædam ascendit, quia exspolians Infernum, ju los quosque ad superna secum tanquam prædam egregiam triumphator erexit, etc.*

A in Græco βλαστὸν dicitur, quod magis virgultum, vel ramus recte interpretatur, qui de radice repullulare, vel de ipso robore arboris solet. Ex quo ergo virgulto, vel ex quo ramo Judas ascendisse dicitur, vel quomodo recubens dormisse ut leo, et ut catulus leonis, ita ut queratur, quis eum suscitet? Nisi forte aliquis vim faciens, velit ita adseverare : Ex germine processisse Judam, id est, ut superius diximus, ex virgulto vel ex ramo, quod de ipsa patris fortitudine et virtute significet : quique virtutis confidentia recubet et quiescat, ut leo et ut catulus leonis; nec eum ausus sit aliquis su citare, dum pro magnitudine virium, et potentia e beatorum suscitare eum nullus audeat ad prælia. Sed multo convenientius aptabitur huic loco mystica expositio, in qua catulus leonis, Christus, non solum φυσικῶς, verum etiam τροπικῶς designatur. Nam Physiologus de catulo leonis hæc scribit, Quod cum natus fuerit, d tribus diebus ac tribus noctibus dormiat : tum deinde patris fremitu vel mugitu, tanquam fremefactus cubilis locus, suscitetur catulum dormientem. Iste ergo catulus ascendit ex germine : ex Virgine enim natus est, non ex semine, sed ex virgine absque concubitu virili, et absque semine naturali Christus. Velut virgultum, sive ramus, 9 in quo manifestissime et veritas carnis assumptæ ex Virgine declaratur in sacrosancto germine, et a contagio carnalis et humani seminis excusatur. *Recubens dormisti ut leo, et sicut catulus leonis*. Manifeste recubuisse et dormisse, dictum de passione mortis ostenditur. Sed videamus quare ut leo, et ut catulus leonis, dormit. De catuli quidem somno jam superius dictum est, quod valde convenienter adaptatur Christo, qui tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ sepultus, somnum mortis implevit. Ut leo autem, hoc modo debere intelligi arbitror : Mors Christi oppressio et triumphus demonum fuit, omnem namque prædam, quam leo ille contrarius invaserat, prostrato homine et dejecto, hic leo noster eripuit : denique rediens ab inferis,

et accendens in altum, captivam duxit captivitatem (Ephes. 4. 8.). Hoc ergo modo, et in somno suo leo fuit vincens omnia et debellans, et destruxit eum, qui habebat mortis imperium (Act. 3.). Et velut catus leonis, die tertia suscitatur. *Quis suscitabit eum?* Recte quasi inquirentis prophetæ personam, quæ suscitet Christum, sermo significat, quia Apostolus quidem dicit: *Quia Deus illum suscitavit a mortuis.* Et, *Qui suscitavit Christum a mortuis, suscitabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis* (Rom. 8.). Et iterum ipse Christus dicit in Evangeliiis, *Solvite templum hoc, et ego in tribus diebus suscitabo illud: hoc autem dicebat de templo corporis sui* (Joan. 2.). Quia vero ipse dicit, suscitasse templum suum, et Deus illum dicitur suscitasse: recte Propheta stupore tantæ Patris et Filii

unitatis, atque indiscretionis attonitus dicit, *Quis suscitabit eum?*
 3. *Non deficiet Princeps ex Juda, neque dux de femore ejus, usque quo veniant ea, quæ reposita sunt* (et velut in aliis exemplaribus habetur, *Veniat cui repositum est*) *et ipse erit expectatio gentium* (Gen. 49. 10.). Hic locus manifeste refertur ad Judam: constat enim, usque ad nativitatem Christi non defecisse principes 10 ex genere Judæ, nec duces de femoribus ejus, usque ad Herodem regem, qui secundum fidem historiæ, quam Josephus scribit, alienigena fuisse, et per ambitionem in regnum Judæorum dicitur irrepisse. Statim ergo ut hoc factum est, et ut defecit dux de femoribus Judæ, advenit ille cui regnum repositum, in quo, quomodo Gentes sperent, Evangelii fides et Ecclesiarum docet propagatio. Reposita autem dicuntur ea quæ opportuno tempore proferenda sunt, sicut et Christus in fine sæculorum advenisse dicitur, cum dicit Apostolus, *Ecce nunc tempus acceptum* (2. Cor. 6.), scilicet ad salutem Gentibus conferendam. Si vero quis in omnibus cupiat cursum utriusque expositionis aptare, potest extorquere fortassis, ut etiam de Christo hæc hoc modo videantur intelligi: *Quia non deficiet Princeps ex Juda*, id est, hi qui post resurrectionem ejus, Ecclesiarum principes ordinantur: *Et dux de femoribus ejus*, duces quoque populi Christianorum, de femo-

ribus Christi. Hoc modo exponet, membra Christi esse sine dubio spiritualiter intelligenda, quæ Apostolus dicit populum Fidelium (1. Cor. 6.). Possunt ergo et femora ejus spiritualiter intellecta indicare eos, qui pro firmitate et constancia fortitudinis, omne corpus Ecclesiæ sustentare videntur, et ferre: vel quia humani seminis judicium solet in femorum appellatione figuratim dici, apud nos autem qui seminant, verbum seminant (Luc. 8.): poterunt ergo hi, qui ministerium verbi Ecclesiæ exhibent, de Christi femoribus intelligi duces. *Usquequo veniant, quæ reposita sunt ei*: videbitur ita posse intelligi, quod usque ad consummationem sæculi, non decurrunt isti duces, donec veniant ea quæ reposita sunt, quæ apparuit Deus his qui diligunt eum. *Et ipse erit expectatio gentium.* In die scilicet judicii, cum omnes gentes et populi Christiani judicem, in pavore cordis, et tremore conscientie expectabunt.

4. *Alligans ad vitem pullum suum, 11 et ad palmitem pullum asinæ suæ* (Gen. 49. 11.). Hoc de Christo et proprie et singulariter dicitur: ipse enim alligavit ad vitem pullum suum, qui dixit: *Ego sum vitis vera* (Joan. 25.). Ad hanc ergo vitem, et pullum suum alligat, et asinæ suæ pullum (Marc. 11.). Pullus suus est ex gentibus populus, cui utique nunquam adhuc Legis onus fuerat impositum, et supra quem, nisi ipse primus, nemo insederat (Luc. 12.). Pullus vero asinæ suæ est, qui ex priore populo, qui nunc in figura asinæ nominatur, electi erant ad salutem, de quibus Propheta dicit: *Si fuerint filii Israel sicut arena maris, reliquæ salvæ fient* (Osee 1.). Abiecta ergo asina, quæ onus Legis in infidelitate portare maluit, pullus ex ipsa natus eligitur, id est, novellus ex veteri per fidem populus adsciscitur, ac populo ex Gentibus sociatur. Vitis ergo Christus ex ea parte dicitur, qua naturam suscepit humanam, ad quam Dei verbum pullum suum alligat, id est, populum suum conjungit et sociat ei conversationi, quam ipse exegit in carne: ut imitatione ipsius, pullus qui ad ipsum alligatus est, efficiatur cum illo et filius Dei, et cohæres Christi (Rom. 8.). Palmitem autem, de quo initio, quid significaret, exposuimus, intelligere possumus hoc

^a Sanctus quoque Ambrosius, *unius nature Filium Dei cum patre esse, doceri* præsentis versiculo, notat. Auctor ineditus, *Quod autem subjungit, Quis suscitabit eum? subauditur, nisi Pater? Nullus enim non dicam hominum caducorum, sed nec quilibet Angelorum, nisi is, de quo Petrus Apostolus dixit Judæis, Quem Deus suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus, etc.*

^b Græcis utique, nam etsi Latina Rufinus laudet, tota illa Græcorum, eorumque maxime insignium, diversitas librorum est. Quod si erat communis Latinæ Editionis, et quam vocant vulgo Italicam, lectio, quam priore loco laudat, eam conjicimus ab Alexandrino, alicubi minus emendato codice, τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ præferente, derivatam: restitui autem rectissime ex Vaticano ὁ ἀποκείμενος, cui repositum est.

^c Cum alibi, tum præsertim Antiquitatum lib. XIV. Sed hæc apud veteres loci expositio vulgo obtinet. S. Ambrosius, *Ut docuimus, inquit, Tractatu in Evangelium, per Herodem adulterata successio prærogativam*

dignitatis amisit. Et laudatus sæpe Auctor ineditus, *Quousque Herodes alienigena Rex eis constitueretur.* Et post pauca, *Hyrcano ultimo Rege Judæorum extremis malis addicto, regnum a Cæsare Augusto Herodes alienigena suscepit Judaicum, cujus tempore secundum hanc prophetiam, et Evangelii testimonium, is qui mittendus erat, Dominus et Salvator noster advenit.* Mitto alios.

^d Consentit ipsis pene verbis Auctor nondum vulgatus, *In his, inquit, inveni, verbi nihil historicum requiratur, sed totum typice dictum intelligatur.* *Ligavit enim Dominus et Salvator noster ad vineam pullum suum, quando populum nationum indomitum præceptis subdidit Apostolorum, etc.* *Alligavit etiam ad vitem, id est, Ecclesiam, asinam suam, videlicet Synagogam, quam in fine sæculi a perfidia revocans, jugo Legis oppressam, discipulatus subdet Ecclesiæ, atque ita fiet unus grex, et unus Pastor, etc.*

^e In Præfatione proxime præcedenti, sive nuncupatoria ad Pælinum Epist. num. 5.

modo. Fides quæ in Christo est, et præsentis vitæ regulam ^a tenet, et futuræ spei fiduciam præstat. Vitis ergo videtur illud ostendere, quod Christi in carne positi gesta, in ipso credentes, et ipsi inhærentes imitantur: palmes vero, id est, ελεξ, qui non tam palmes, quam illud intelligitur, quo palmes arbori connectitur, et confirmatur a lapsu (quo admiculo tutus, ventos ac turbines contemnit et respuit) futurorum ^b bonorum indicat spem, quia fideles quique non solum in iis quæ egerunt, sed et in his quæ sperant et credunt futura, consummationem salutis exspectant: in quo quasi ad quandam patientiæ arborem, spe vincti ac confirmati tentationum procellas ac turbines ferunt. Quod de Historiali Juda interpretari, nulla mihi ratio **12** videtur posse permittere, nisi si Judaicis fabulis attendentes, putemus ita posse intelligi pro eo quod dicunt, ^c partem tribus Judæ, quam in terræ hæreditatem suscepit, ita esse refertam vineis, ut tanquam nullo alterius generis existente virgulo, tanta esse vitis copia videatur, ut ne animal quidem alligandi ad aliud genus arboris detur facultas. Sed hæc, ut diximus, Judaica magis commenta videbuntur; nobis autem Mystica plus, etiam si sola sit, placeat expositio.

5. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ amictum suum (Gen. 49. 11.). Videbuntur et hæc tantum ad Historicam expositionem pertinere: agrum fertilem vitis, et hyperbolicis vini abundantiam significare; sed nobiliorem sensum Mystica producit expositio. Nam stola Christi, quæ lavatur in vino, merito ejus intelligitur Ecclesia, quam ipse sibi mundavit sanguine suo, non habentem maculam et rugam (Ephes. 5.). Non enim, inquit Apostolus, argenteo vel auro redempti estis, sed pretioso sanguine Unigeniti a Deo (1. Pet. 1.). In hujus ergo sanguinis vino, id est, lavacro regenerationis, a Christo lavatur Ecclesia. Consepelimus enim illi per Baptismum in morte et sanguine ipsius, id est, in morte ipsius baptizamus. In sanguine autem uvæ, quomodo amictum suum lavet, videndum est. Amictus, propinquior quædam, vel secretior corpori vestis videtur esse quam stola. Hi ergo qui prius per lavacrum loti, stola ejus fuerant effecti, posteaquam ad sacramentum sanguinis uvæ pervenerunt, veluti interioris mysterii, secretiorisque amictus ejus participes esse dicuntur. Lavatur enim etiam in uvæ sanguine anima, cum sacramenti hujus cœperit capere rationem. Agnita namque et intellecta virtute sanguinis, virtute

A verbi Dei, quanto capacior effecta fuerit anima, tanto purior fit, et lavatur quotidie ad scientiæ profectum: et jungens se Domino, non solum amictus ejus, verum etiam unus jam cum **13** ipso spiritus fiet. Huic contrarius erat amictus ille populi Israel, in quo, ut gentis impudicitiam designaret, non tam amictum, quam præcinctorium id nominavit, quod Jeremias circumdare lumbis suis, et auferre rursus, atque in Euphratem jubetur abscondere (Jer. 13.).

5. Gratifici, inquit, oculi ejus a vino, et dentes ejus candidiores lacte (Gen. 49. 12.). Vides quomodo Historicalem intellectum, erga finem præcipue, amputat et abscindit? Si enim adhuc contentiosius agentes dicere velimus, quia gratifici sunt oculi Judæ ex vino præ abundantia vini, ut supra diximus, et abundantia poculorum, quid de candidis dentibus respondebimus ^d, et qualitate lactis, prolatis? In quo adversum veritatem non est agendum impudenter. Sed interruptione intelligentiæ Historialis exclusi, ad Spirituales expositionis ordinem redeamus. *Gratifici, inquit, oculi ejus a vino.* Superius ostendimus Apostolica auctoritate, membra Christi dici dignos quosque fidelium, et diversa singulariter membra nominari, pro eo quod unusquisque omni Ecclesiæ corpori dependit officium. Erunt enim pedes Christi, qui currunt ad faciendam pacem, qui pergunt ad subveniendum his qui in necessitate sunt positi. Erunt manus Christi, quæ ad misericordiam extenduntur, quæ auxilium indigentibus ferunt, quæ invalidis ad adminiculum porriguntur. Sic erunt oculi Christi qui scientiæ lumen corpori universo præstant, sicut in Evangelio scriptum est, *Lucerna corporis tui est oculus tuus (Matth. 6. 22.).* Gratifici ergo sunt oculi isti: Sermo enim sapientiæ sale conditus est, ut det gratiam audientibus. Non ergo pro hoc solum ^e gratificus dicitur, quia scientiæ sermonem ministrat, sed quod habet in se gratiam, facit. His enim auditis, inquit, *sapiens sapientior erit (Prov. 8.).* Gratifici ergo sunt oculi ejus a vino, quia nihil est aquaticum in verbo sapientiæ, **14** nihil fluidum, nihil frigidum: sed vinum quod lætificat cor hominis, et quod infunditur vulneribus illius qui incidit in latrones. Quo scilicet audientium vulnera peccatorum non solum olei lenitate mitigentur, verum etiam vini austeritate purgantur. *Et quis est, inquit Apostolus, qui me lætificat, nisi qui contristatur ex me. Candidi dentes ejus super lac.* Sæpius jam de membrorum Christi ordine et ratione diximus, et ea-

^a Revoco Ms. lectionem tenet, quam sine causa Barræus rejecerat ad libri oram, substitueratque de suo ministrat. Regulam tenere idem est Rufino atque habenas moderari, frenum tenere.

^b Neque hoc causæ erat Barræo verbum, ut respiceret, ac donorum ex ingenio resciberet.

^c Adito Criticos Sacros, quorum hæc est una omnium concors sententia, et loci interpretatio ad veterum quoque Scriptorum sensum de immensa vitium in sorte Judæ abundantia; quam Noster ad Judaica commenta cur amandet, non satis video.

^d Id scilicet quod res est, dentes, cum lac bibitur, ex eo albescere. Cæterum cubare in mendo subse-

quens contextus videtur, ac sane ex pro et concinnius legeretur: *Quid de candidis dentibus respondebimus ex qualitate lactis?* Tum vero prolatis, verbum quod subsequitur, expungas, si libet. Aut certe prælati legendum erit, retenta et vocula, ut dicat, dentes candori, sive qualitati lactis prælatos, id est, candidiores, quod verbum est sacri Textus.

^e Vitiose, et nullo sensu Sol legebatur, pro quo nos solum ex ingenio restituimus. Haud scimus tamen, num satis ita sit loci integritati consultum. Fortassis et quoque supplenda est conjunctio in isocoli fluxu, quod habet in se gratiam, et facit.

dem frequentius in his locis repetere absurdum videtur. Dentes ergo ejus super lac candidi erunt hi qui fortem et solidum verbi Dei cibum mandere et comminuere ad summam subtilitatem dentibus possunt, de quibus dicit Apostolus in Epistola ad Hebraeos, *Perceptorum autem est solidus cibus, qui pro possibilitate sumendi exercitatos habent sensus ad boni discretionem et mali* (Heb. 5. 14.). De imperfectis autem Corinthiis dicit, *Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis* (1. Cor. 3. 2.). Hæc super eos qui lacte aluntur: Dentes eorum sunt candidi, id est, hi qui perfectum cibum capere non possunt, et comedere super illos, qui tanquam parvuli adhuc lacte indigent. Denique et in lege ea animalia quæ ruminant (Levit. 11.), et sumptum cibum ad dentes denuo revocant, quod subtiliter minutatum, sustentationi corporis tradunt, munda esse animalia designantur. Corporissime sane etiam candidos dentes ejus dicit. Omnes enim qui perfecti sunt, et Scripturarum cibos dignis et competentibus interpretationibus explanantes, subtilem et minutum intellectum, qui spiritualis dicitur, Ecclesie corpori subministrant, candidi debent esse et puri, atque ab omni macula liberi, ne forte dicatur eis: *Qui alios doces, te ipsum non doces* (Rom. 2.).

6. Verum quoniam Scriptura divina non solum sacramentorum debet scientiam continere, verum etiam mores, **15** gesta que informare discentium (sic enim et Sapientia per Salomonem dicit, *Describe tibi hæc dupliciter et tripliciter in corde tuo* (Prov. 22.): et arca quæ construebatur a Noe, bicamerata et tricamerata (Gen. 6.) fieri jubetur), conemur et nos, posteaquam dupliciter ista, pro ut potuimus sentire, descripsimus, id est, secundum Historiam et secundum Mysticum intellectum, nunc in quantum recipere locus potest, jam Moralem, in eo discutere sermonem, ut Scripturarum studiosi, non solum quid in aliis, vel ab aliis gestum sit, sed etiam ipsi intra se, quid gerere debeant, doceantur. Judas, *confessio* interpretatur: qui ergo, vel peccata sua confessus poenitentiam egerit, vel Christum in persecutione coram hominibus confitetur, collaudabitur a fratribus suis: *Latitia est enim et gaudium Angelis in cælis, super uno peccatore poenitentiam agente* (Luc. 15.). Ab ipsis ergo, tanquam a fratribus, (unius enim illi Creatoris et patris filii sunt, et homines et Angeli) collaudatur. Verum **D** is qui confitetur Dominum Jesum, quia in Spiritu

^a Atque hæc vitiose scribi visum est reperire, pro quo nos *repetere*.

^b Id est, corporis habitudine, ex Græco διὰ τὴν ἔξιν. Vulgata, *consuetudine*.

^c Auctor ineditus, *Per dentes, Prædicatores novi Testamenti debent intelligi, qui cibos spirituales comminuendo, id est, exponendo multa nobis parvulis in ventrem memoriæ transmittunt. Lac autem doctrina veteris Testamenti non incongrue accipitur, quæ incipienti populo adhuc ad perfectum cibum invalido, condita est. Candidiores ergo lacte dentes Jesus habet, quia Ecclesie suæ prædicatores puritatis munditia conspicuos præfecit, etc.*

^d Subolet magistri sui Origenis commenta, qui conditum quidem hominem ad imaginem Dei docuit,

A Sancto confitetur, manus ejus supra dorsum inimicorum efficiuntur: qui enim ante exhibuerat membra sua servire iniquitati ad iniquitatem, nunc exhibens servire justitiæ in sanctificatione (Rom. 6.), jam fugientium se inimicorum suorum, id est, dæmonum terga vexat et cædit. Sic enim pugnat, non quasi ærem cædens (2. Cor. 9.), sed dæmones fugans: quique ob nimios profectus velut Dei jam in se participium habens, etiam adorari dicitur a filiis patris sui. Filios patris sui, quasi in Morali loco, possumus filios lucis accipere, qui merito adorant et venerantur eos, qui scientia et operum merito in Dei ^d similitudinem profecerunt. Sicut enim Christus lux mundi est (Joan. 8.), ita et discipuli ejus lux mundi sunt (Matth. 5.): sed ille per naturam, isti per gratiam. Et Moses Deus esse dicitur Pharaonis (Exod. 7.). *Catulus leonis Juda, ex germine, Alii mi, ascendisti. Merito catulus leonis appellatur, qui Christo con crucifixus est et conresurrexit, sicut et Paulus dicebat* (Rom. 6.), qui et ipse merito **16** in Judam accipitur, confitebatur enim peccatum suum dicens, *Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei* (1. Cor. 15.). Et iterum quod Christus est, esse dicit seipsum, cum ait: *Christo con crucifixus sum: vivo vero jam non ego, vivit vero Christus in me* (Gal. 2.). Est ergo catulus leonis, qui dormit cum Christo, dum mortuus est peccato, et resurrexit cum Christo, dum vivit Deo (Rom. 11.). Ex germine autem filius qui ascendit, sine dubio is est, qui cum esset oleaster insertus est in arborem [*Forte bonam*] olivam, et agrestes ac feros mores naturæ carnalis abjecit, per spiritum adoptionis hæres (Phil. 4.), radix vera vitæ permanens, et fructum plurimum ex ejus insitionibus adferens. *Re cubans dormisti ut leo. Dormit ut leo, sapiens namque confidit ut leo* (Prov. 28.), maxime cum potuerit confidenter dicere, *Omnia possum in eo qui me confortat* (Philip. 4.). Non terroribus, non minis, non ullis illecebris excitatur, sed manebit immobile propositum et mens fixa. Nec deesse unquam Princeps poterit ex Juda, et dux de femoribus ejus; vere enim ille poterit principatum sui agere, et dux esse probabitur, qui prius per confessionem et poenitentiam omnibus carnalibus vitiis, quibus prius agebatur, abscissis, sibi que subjectis, principatum sui gerit, nec permittit in se vel iram, vel ambitionem, vel avaritiam, vel libidinem gerere principatum. Sed dux erit ei de femoribus Juda, id est, ejus qui confessione

ejus vero similitudinem sibi merito bonorum operum et profectuum comparare. Lib. III. *κεπὶ ἀρχῶν* cap. 6. ex hujusmet nostri Auctoris interpretatione. *Hoc, ait, ergo quod dixit, Ad imaginem Dei fecit eum, et de similitudine siluit, non aliud indicat, nisi quod imaginis dignitatem in prima conditione perceperit, similitudinis vero perfectio in consummatione servata est: scilicet ut ipse sibi eam propriæ industriæ studiis ex Dei imitatione conscisceret, cum possibilitatem sibi perfectionis divinitus datam per imaginis dignitatem, in fine demum per operum expletionem perfectam sibi ipse similitudinem consummaret, etc.* Paria habet et Homil. I. in Genesim, et lib. IV. in Epist. ad Romanos, atque alibi, etc.

emendatus est et correctus, ne si circus cæco ducatum præbeat (*Matth. 15.*), id est, animus adhuc vitii obcæcatus cæcum natura corpus regat, ambo in foream cadant. *Donec veniant ea quæ reposita sunt ei, sicuti et ille dixit : Quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. 8.).* Aut certe ita tandem principatum sui gerit unusquisque sanctorum, et dux erit suæ vitæ, donec veniet illud, ut sit Deus omnia in omnibus, hoc enim in fine repositum est. *Et ipse erit expectatio gentium.* Quoniam semel Moralem locum persequi proposuimus, etiam gentes istas intra nos **17** requirere debemus, quæ expectationem habent. **A** Hujus tam emendati eo confessione perfectique possumus gentes intra nos intelligere, omnes animæ nostræ motus, qui ferocius in nobis moventur secundum primam ætatem, et quasi Gentiliter agunt : his, omnis emendationis spes est, et expectatio, si sensus, qui est princeps et dux hominis, Christum confessus, et ab eo illuminatus, actuum suorum gubernacula moderatur. *Alligans ad vitem pullum suum.* Pullum hic ipsum sensum pro innovatione vitæ intelligamus, qui alibi a Domino infans appellatur, cum dicit : *Nisi conversi facti fueritis, sicut infans, non intrabitis regnum cælorum (Matth. 19.).* Cum ergo quis conjungit se Domino, et efficitur unus spiritus cum ipso, alligat ad vitem pullum suum dicens : *Mihi autem adherere Deo, bonum est (Psal. 72.).* *Et ad palmitem pullum asinæ suæ.* Palmitem istum, id est,

A quem supra exposuimus *ἄλλα*, possumus subtilem et flexuosam scientiæ sentire intelligentiam, ejus pullus asinæ, id est, animæ sensus adfectus, ipsam animam servat a lapsu. *Lavabit in vino stolam.* Sicut caro Verbi Dei, perfectorum cibum est : ita et sanguis ejus, perfectorum **18** est poculum. Qui ergo per Verbum Dei expurgantur et renovantur de die in diem, hi dicuntur lavare in vino stolam suam, id est, acus suos visibiles : *et in sanguine uvæ amictum suum*, interiores cogitationes, sicut et Apostolus dixit : *Cogitationes purgantes, et omnem alitudinem extolentem se adversum scientiam Christi (1. Cor. 10.).* Potest tamen et sola intelligi Martyrii gloria et passio, quam pati sperat quotidie justus in carne, et amictus solus in sanguine. Nihilominus Martyrium conscientiæ accipit, quod intra se tolerat indesinenter. Denique, et in consequentibus, gratificos oculos ejus esse dicit a vino, et dentes ejus candidos super lac. Non est autem dubium oculorum laudem, exprospiciendi et porro videndi virtute proferri, quod utique per scientiæ vel gratiam, vel studium venit. Idcirco enim et dentes candidi, qui puros et immaculatos et solidos edant verbi Dei cibos, nec parvulorum lacte ali animam patiantur, sed solidis eam nutriant, et validis cibus, id est, a Moralibus ad Mystica et dogmatica eam transferentes, quibus illuminata possit, revelata facie, gloriam Domini speculari.

A Legendum Barro videtur, *Juxta emendati ergo confessione*, etc. Mibi multo leviorē verborum mutatione, Immo vero unius literulæ, ubi eo dicitur pro ea, sensu autem perspicuo magis et congruo, continuanda series orationis videtur ad hunc modum, *Expectationem habent hujus tam emendati ea confessione, perfectique.* Tum adposita *τῆς αἰνῆς*.

C *Possumus gentes intra nos intelligere*, etc. Certe idem ille juxta moralem sensum Rufino est dux de femoribus Juda, et gentium expectatio, *qui confessione emendatus est, et carnalibus vitiiis abscissis, principatum sui gerit*, etc. Hanc et subsequenti Libro tropologiam ex nominum Patriarcharum significato persequitur, atque ad unum continenter hominem refert.

PAULINUS

FRATRI RUFINO Salutem.

19-20 *Ita incertum mihi fecit filius Cerealis, quod ad te perrecturus foret in tempore, quo ad sanctum Petrum [Romam] revertitur : tamen per eum qui æque tuus ac noster est, non scribere tibi, tam culpabile nobis, quam tibi triste, futurum judicavimus. Itaque chartulæ damnum, si te forte non vidisset, quam officii, sicut credimus, si te viseret, præoptantes capessere, commissimus epistolam istam, non casui, red fidei. Credimus enim in Domino dirigendam ad te viam sermonis, ac filii nostri, quia desiderantibus bonum, omnia procedent in bonum : desiderat enim te quantum debes desiderari ab intelligente commodum suum de consortio tui. Et ideo præsumo, quia secundum fidem ac pietatem suam salvabitur in bonis desiderium ejus, et perveniet ad te, et tecum manebit, et geminabitur nobis apud Dominum in vobis salutare præsidium, cum et tibi tam bonus filius, comes, discipulus adjutor accesserit, et tu illi pater ac magister omni boni donatus a Domino, ad efficacem orationum potentiam, vires gratiæ spiritualis addideris. Nobis autem, etsi pro tua caritate præsumtio sit, quia remeaturus ad Orientem, non ferēs invisitatis nobis abire : tamen de peccatis nostris metus est, ne etiamsi tam nobis*

A Agebat adhuc Rufinus in Pineti Monasterio, quod situm in agro Tarracineni juxta mare, bonis argumentis, quibus et nos persuadere aliis conati sumus, Fontaninus contendit. Adeo Cereali Nola Romam ad S. Petrum revertenti, nihil erat a Romana via declinandum, eaque de caussa, num illa occasione ad Rufinum diverteret, incertum fecit.

B Habuerit id quidem in animo Rufinus, fortasse etiam amico Paulino significarit, fore ut quamprimum

D mum in Orientem remigraret, statim atque ex Urbe rediisset, quo se conferre decreverat, cum, ut ipse ait in præcedenti Epistola, *in æstu sollicitudinū et in incerto morarum esset.* Timere se adeo Paulinus dicit, ne illum, si eo pergat, filia Babylonis detineat. Aliter autem multo habuit se res, nam Pineto Romam veniens Rufinus, paulo post, hoc scilicet ipso anno 398, circa Novembrem, in patriam Concordiam contendit, tum Aquilejæ annos moratus est ferme decem. Itæ

riena filia ^a [Ant. *filia*] *Babylonis avertat. Quare Domino desideria nostra ac vota mandamus, ne secundum meritum nobis, sed secundum desiderium faciat, et dirigat ad nos viam tuam in via pacis suæ, quia non ambulantes in ea, in reprobum sensum damnati sunt, nec te desiderare merentur.*

II. Sane importunitate, qua ostium tuum, vel media nocte, pulsare consuevi, repulsæ metu, ad verecundiam et modum postulandi coactus, nunc hoc circa me negotiū tibi trado, ut Benedictiones duodecim Patriarcharum, cujus jam principium mihi exposita circa personam Judæ Prophetia, triplici ut jussum est interpretatione, conscriptis paginis, edidisti: per reliquos filios distributam digneris exponere, ut et ipse per te fiam conscius veritatis, et magnæ gratiæ ac laudis auctorem habeam, si his qui de me supra me ^b propter operis ^c consulendum me putaverunt, divina potius et tuo spiritu, quam de meo sensu inepta respondeam.

ideo monenda erant, quia non videtur Fontaninus A explicatio, ut et nos ad præcedentem ejusdem Paulini ad Rufinum Epistolam observamus, et luculentius ipse exponit S. Pater Epist. XLIII. ad ipsummet Desiderium, in qua excellenti humilitatis arte subtrahit se oneri, quod in ipsum Auctorem rejicit. *De quo, inquit, mihi scripseras, aquam dulcem et copiosam in amaro, et arente rivulo querens, tuæ potius gratiæ explicandum relinquo. Tu vero, benedictæ, vas mundum et aptum Deo, si accepisti intellectum benedictionis illius, qua filios suos prophetico spiritu Patriarcha in cæcitate corporis luminatus alloquitur, expone mihi rescripto mysteria regni, et sacramenta a sæculis reposita, etc.*

^a Non dubium, quin Romam intelligat: nam conceptis verbis in præcedenti Epistola, *Romam, inquit, peti judicasti.* Cæterum Epistola quoque XXIX. ad Severum de Melanice Nolam adventu, deinde Romam, loquens, *Hanc, ait, filia Sion hactenus habuit, et desiderat: nunc filia Babylonis habet, et admiratur, quia jam et ipsa Urbs in pluribus f'ia Ston est, quam filia Babylonis,.... quamquam illa quietis et latebræ suæ apud Jerusalem, in Romanis modo turbis æstuans, etc.*

^b Et cum primis Desiderio Presbytero, a quo proposita sibi istæ fuerat Benedictionum Patriarcharum ^c Recte Brunio adnotatum est, fortasse addendum heic opinantes. Certe aut hoc verbum, aut tale quiddam, tum exigit loci sensus, tum modo laudata Epistola ipsiusmet Paulini ad Desiderium subindicat. Mox quoque res clamat, verbo operis supplendum difficultatem, aut quid simile.

IN LIBRUM II. DE BENEDICTIONIBUS PATRIARCHARUM

RUFINI AQUILEIENSIS PRESBYTERI

AD PAULINUM PRESBYTERUM

Præfatio.

RUFINUS FRATRI PAULINO

HOMINI DEI Salutem.

21-22 Communem quidem filium Cerealem nondum videram, sed is conscius, quid mihi doloris inferret, si reddere moraretur literas tuas, ^a præmisit ad me: quas cum legens erga tui (ut soleo) desiderium magis ac magis crescerem, inveni ad ultimum illud te imperare, unde excusavi frequenter apud te, ne de Scripturarum scilicet interpretationibus aliquid a me posceres per literas respondere: et quo magis a poscendo desisteres, signum tibi imperitiæ meæ, et ineruditi sermonis semel atque ^b iterum dedi.

II. Sed quia tu nec sic quidem ^c tædias imperare, ut potui etiam nunc, de reliquis undecim Patriarchis addidi ad hæc quæ de Judæ benedictione prius tibi responderam: arbitrans quod patris illius, cui jubenti ut Irem in vineam, dixi, *Non eo (Matth. 15.)*, et abii postmodum: fecerim voluntatem. Si quid sane temeritatis in facto est, quod cum minus idonei simus, tam magna contingimus, cum tui venia dixerim, tibi iustissime reputabitur, qui præ nimio amore, mensuras in nobis scientiæ, ut et reliquarum virtutum, satis

^a Huc refer quæ ad præcedentem proxime Paulini B Epistolam de Cerealis itinere, et Pineti loco, ubi Rufinus agebat, diximus Nota a (ad calcem p. præced.). Tum licebit castigare nuperos Scriptores alios, qui de Rufino, deque historia Aquilejensi tractantes, ejus ignorantie rei, passim et gravissime peccant.

^b Haud scimus, aliud peritiæ suæ specimen (non certe imperitiæ, ut ipse ob humilitatem vocat) in Scripturis explicandis Paulino Rufinum dedisse, quam quod superiore Tractatu, qui primus Liber est hujus Commentarii, continetur. Facile quod ipse ait, *semel atque iterum*, Epistolam priorem illam notat, qua se de proposita quæstione excusabat, et quam diximus intercidisse.

^c Fuit qui cessas rescribi vellet, aut quid simile. ego nullus dubito, quin ita Rufino ab ipso, tametsi non Latine, scriptum sit: et magis intelligit mecum Lector, quid significet, quam ut explicare oporteat

breves esse, non aspicias. Quia autem Quadragesimæ a diebus, in monasterio Pineti positus, hæc rescripti ad te, etiam Fratribus qui aderant, ineptias meas celare non potui; sed et ipsi magnum putantes aliquid esse, quod tibi placere potest, extorserunt tamen, ut hæc describerent sibi. Sic me et cum escas b tuas poscis, etiam aliis propinas. Vale in pace, frater amatissime, verissime Dei cultor, et Israelita in quo dolus non est, meique memor esto, gratia plene homo Dei.

* Compertum ex hoc loco est, eodem anno, idest, 398. quo priores duos libros Periarchon in Latinum vertit, hunc quoque Librum adornasse, ut pluribus ostendimus ad Præfat. præcedentis Libri pag. 5. not. c (sup. col. 299, not. e), et luculentissime Fontanius in Vita. Qui etiamnum viri non ineruditi aliter

A rationes ineunt, et ad annum usque differunt 408. aut insequentem, toto cælo aberrant.

b Ita emendavimus, *escas*, pro *neasis* verbo, quod omnino vitiosum erat. Ita etiam Barræus olim conjecerat rescribendum, quamquam ille *tuas*, quod subsequitur, expungebat.

LIBER SECUNDUS.

DE BENEDICTIONIBUS RELIQUORUM UNDECIM PATRIARCHARUM.

23 Sciendum est primo, quod in singulis quibusque locis, ubi Scriptura de duodecim Patriarchis commemorat, multa est in ipsa ordinis conscriptione diversitas. Alius ordo est in ipsa eorum nativitate conscriptus (*Gen. 35.*): alius cum terram Ægypti una cum patre suo Israele et sobole posteritatis referuntur intrare (*Gen. 46.*): alius nunc, cum benedictionis obituri parentis excipiunt (*Gen. 49.*): alius cum egressæ de Ægypto tribus, vel in deserto commemorantur aliquid agere (*Exod. 14. et seqq.*), vel terram repromissionis ingressæ, in monte Garizin, et in monte Gebal pro benedictionibus et maledictionibus statuuntur (*Deut. 27.*). Alius etiam cum divisionem terræ hæreditatis sorte suscipiunt (*Josue. 13.*), et in tantum ordo iste variatur, ut interdum quidam ex ipsis nec adscripti inveniantur in numero, quod utique certum est, non absque aliqua ratione variari, et existere causas probabiles, quibus in illo loco præteratur, in alio vero alius præponatur. Sed de his nobis nunc a te [Fr. Pauline] propositum non est, nisi ea tantummodo, prout Deus 24 dederit, expli-

B care, quæ in benedictionibus quas mortis tempore a patre suscipiunt, continentur: quæ quidem Benedictiones, ex eo fortasse solummodo appellari poterunt, quod in novissimis dicitur: *Et hæc locutus est illis pater eorum, et benedixit illos, unumquemque secundum benedictionem suam benedixit illos (Gen. 49. 28.)*. Cæterum in initiis, ubi convocat eos pater, non quasi ad benedictionem vocat, sed ita scriptum est: *Vocavit autem Jacob filios suos, et dixit: Congregamini ut annunciem vobis, quæ occursura sunt vobis in novissimis (Ibid. 2.)*; quod utique magis a Prophetiam significat, per quam quæ eis eventura sint præsignificantur. In ipsa autem corporali serie verborum, neque benedictiones tantum, neque futurorum sola prænuntiatio, qua vel mors, vel propositum eorum, vel etiam quædam ab eis gesta notabiliter arguuntur. Quæ res nobis et tripartitam, ut et in aliis fecimus, explanationis materiam subjicit, ita ut benedictiones Historiæ locum servent: prophetia vero Mysticum, atque dogmaticum: morum correptio, et objurgatio Moralem dirigat stylum.

BENEDICTIO RUBEN.

1. RUBEN (inquit) *primogenitus meus: tu virtus mea, et initium filiorum meorum, durus conversatione, et durus, temerarius: contumelias irrogasti, tanquam aqua non effervesces. Ascendisti enim super cubile patris tui, tunc polluisti thorum, ubi ascendisti (Gen. 49. 3. 4.)*. Incesti historia neminem lateat, quomodo b Ruben in concubinam patris sui effluerit flamma libidinis, et paternum maculaverit thorum (*Gen. 34.*). Sed quod in initiis, laudis ei aliquid videtur adscribere, dicens,

Tu virtus mea, idcirco 25 ut gravius notetur in crimine, qui cum virtus patris haberetur, et initium filiorum, nescit servare reverentiam patri; quale est et illud quod dicitur per Prophetam: Ego te plantavi vineam frugiferam, totam seracem, quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ (Jer. 2.)?

2. Secundum Mysticam vero intelligentiam, videtur mihi Ruben prioris populi Judæorum ferre posse personam, qui et primogenitus est, et initium filiorum

a Quod maxima ex parte, sive novem de duodecim filii suis Jacob benedixerit, tametsi primis tribus Ruben, Simeoni ac Levi nihil minus quam fausta comprecatus sit, jam pridem apud Ecclesiæ Patres obtinuit, ut Prophetiæ illæ, *Benedictiones XII. Patriarcharum* dicantur. Addit Rufinus aliam causam ex sacro ipso Textu, ubi dicitur, *Benedixitque Jacob singulis, Benedictionibus propriis*. Probe autem ex earum significationibus notat, *Prophetias* vocandas. Id S. quoque Ambrosius, ut alios nunc taceam, iuavisset. *Merito*, inquit, *magis annuntiationem eorum quæ posterioribus essent ventura temporibus, quam Be-*

nedictionem conferre se dicit. Et paulo post, et ideo Prophetia magis quam Benedictio est. Prophetia enim annuntiatio futurorum est, Benedictio autem sanctificationis et gratiarum votiva collatio.

b Denuo S. Ambrosius, *Judæi*, inquit, *putant, quia propterea hæc sensus ad Ruben filium dicat, quia cum Bala concubina patris concubuit, et thorum patrum polluit. Sed, etc. Paria habent alii, et ineditus apud nos Auctor, Manifeste iis verbis incesti crimen, quod ille in Balam concubinam patris sui commisit, exaggeratur.*

sicut et Propheta dicit : *Israel primogenitus meus* (Exod. 4.). Primis namque illis data sunt eloquia Dei. Quod autem durus fuerit ille populus et temerarius, Scripturæ denunciant : dicit enim de eis Propheta, *Omne quod loquitur populus hic, durum est* (Isaïæ 8.). Et item alibi de ipsis dicit : *Vos semper dura cervice, et non circumcisi corde* (Act. 7.). Patri vero Deo irrogavit injurias, cum convertit ad eum dorsum suum, et non ^a faciem suam (Jer. 2.). Thorum autem concubinæ polluit, quem ascendit, id est, legem veteris Testamenti, quam sæpe prævaricando maculavit. Quod autem in concubinæ persona lex veteris Testamenti ponatur, Paulus edocuit dicens : *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera : hæc autem sunt Testamenta* (Gal. 4.), in quo Agar, quæ concubina fuit, in veteris Testamenti **B** ponitur typo. Una etenim erat perfecta columba **26** genitrixve, quæ virgo casta, regina sponso regi, Ecclesia per Evangelium jungitur Christo.

3. Sed et Moralis nobis in hoc ita tractabitur locus. Ruben interpretatus est majoribus, ^b *filius qui vido-*

tur, hoc est, visibilis et carnalis : ipse credo, de quo dicit Apostolus, *Primus homo de terra terrenus* (1. Cor. 15.). Sed et alibi, *Si enim qui videtur, noster homo corrumpitur; sed qui intus est, renovatur* (Ibid. 4.). Hunc eundem qui videtur, exteriorem hominem appellat. Et iterum dicit : *Quia non primum quod spiritale est, sed quod animale est primum* (Ibid.). Ergo omnis homo cum in hoc mundo carnaliter vivit, et secundum carnem movetur : et primus est carnalis motus in concupiscentia libidinis, cui jam primæ juventutis tempus obediit, durum et temerarium simul, et lascivum hominem reddit, ascendentem etiam super cubile patris et polluentem thorum paternum, id est, etiam præcepta et monita naturalis legis, quæ in nobis est (quod nunc paternus thorus dicitur) prævaricantem. Est enim intra nos lex quædam naturalis, quæ arguit unumquemque peccantem, et malum ei esse suggerit, quod delinquit. Cubile ergo Legis hujus temerat, ac sedem secreti ejus maculat, qui præceps et infrenis fertur ad vitia.

BENEDICTIO SIMEON ET LEVI.

1. SYMEON et LEVI fratres, *perseverunt iniquitatem voluntatis suæ. In consilium eorum non introeat anima mea, et in consilio eorum ^c invitentur viscera mea* (Gen. 49. 5. 6.). Quantum quidem ad historiam pertinet, videtur ^d illud eorum culpæ commissum, quod Emor filium Sychem, qui post sororis eorum concubitu, familiæ Israel voluerat sociari, fraude et circumventione jugularunt, atque omnem ejus populum interemerunt, quando et dicebat eis pater eorum Israel : *Quia odibilem me fecistis in hoc mundo* (Gen. 34.). Maledictum ergo eorum furorem temeritate imprecatur, et dividendos eos per populos Israel protestatur, utpote ex ipsis Levitas et Sacerdotes futuros, qui sortem terræ promissionis non habuerunt.

2. Spiritalis autem de his explanatio talis mihi quædam posse videtur aptari, quod Symeon et Levi Scribarum et Phariseorum Judaici populi possint ferre personas, de quibus scriptum **27** est : *Quia consilium fecerunt Scribæ et Pharisei, ut Jesum dolo tenerent* (Matth. 26.), de quo consilio nunc dicit sanctus, qui mente Deum videbat : *In consilium eorum non introeat anima mea; et in consilio eorum, in quo,*

falsis testibus adhibitis, condemnabant Jesum, non, inquit, ^e *invitentur viscera mea*. Non tibi hoc videtur dicere, *Mundus ego a sanguine justii hujus* (Matth. 27.) : mundus ego a sententia, quam decernitis adversum innocentem? *Quia in ira sui, inquit, occiderunt homines*. Requiro quos homines occiderunt, cum certum sit ante passionem Domini, neminem credentium esse punitum : nisi forte quis ipsis adscribat etiam sanguinem Prophetarum. Quia et Dominus dicit, *Quod a sanguine Abel justii usque ad sanguinem Zachariæ* (Ibid. 23.), omnis qui effusus est sanguis justorum, ab ipsa generatione requiratur. Sed videamus, an forte et illos homines occiderint, quos persuaserunt clamare, *Sanguis illius super nos et super filios nostros* (Ibid. 27.). Et in cupiditate sua **C** *subnervaverunt taurum*. Taurum appellari Filium Dei, legimus in Scripturarum figuris, in Evangelio nimirum, ubi scriptum est bis sub persona filii senioris dicentis ad patrem, *Ego semper tecum fui, et mandatum tuum nunquam præterii, et nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer : cum autem venit filius tuus hic junior, qui dilapidavit omnem sub-*

dant, etc.

^d Minime hanc probat S. Ambrosius interpretationem, quam autumat a Judæis excogitatam. *Interpretationem, inquit, pulcherrimam derivant Judæi, ut arbitrentur, quia propterea arguat filios Jacob, quia propter stuprum sororis, Sychemitas isti duo præ cæteris fratribus ultimum ire cupientes, simulaverunt cum ipsis inire velle se gratiam, et ideo, etc. Sed in hoc quoque errant Judæi. Isti enim causas doloris, etc. Probant vero Tractatores alii plerique, et ineditus apud nos Auctor. Pateat, ait, literæ sensus, quia hi duo fratres ob ulciscendum stuprum sororis, subornata pace, et fictis amicitiiis, deceperunt Sychem et Emor patrem illius, etc.*

^e Diximus irritentur rescribendum videri. Interim non particulam, quam diximus sufficiens, suppleri vides. Recole præcedentem proxime Notam c.

^a Barræus vitiose omnino legere visus est, non *faciens bonum, pro et non faciem suam* : quam lectionem et noverat ipse ab aliis præferri, et ad oram libri reject. Nos restituumus, Jeremiæ advertentes locum laudari cap. II. v. 27. *Dicentes Igno, Pater meus es tu : et lapidi, Tu me genuisti; verterunt ad me tergum, et non faciem, etc.* In Græco, *xxi οὐ πρόσωπα ἀνθρώπων*.

^b Ita Origenes interpretatur Homil. XVII. in Genes. *filius qui videtur, hoc est, visibilis, quemadmodum adnotatum est nobis ad Lexicum Hieronymianum, quod tamen active præfert, videns filius. Noster liber qui vulgo obtinebat, ex Majoribus laudat. Vide nos ibi.*

^c Mibi quidem supplenda primum videtur negaudi particula, tum *irritentur*, pro *invitentur* rescribendum. Græcus *μη ἐπίστα*, sed et S. Ambrosius non conten-

stantiam, occidisti illi vitulum saginatum istum (Luc. 15.). Ergo taurum, sive vitulum consilio suo Scribæ et Pharisæi subnervasse dicuntur, quorum maledictus furor, quia temerarius est: et ira illorum, quia indurata est. *Dividam illos in Jacob, et dispergam eos in Israel.* Videndum est, ne forte divisio ista quæ hic commemoratur, talis sit, qualis et illa de qua in Evangelio dicitur: *Quia cum venerit dominus servi illius, dividet eum, et partem ejus cum infidelibus ponet (Ibid. 12.).* **28** Vel certe, ut audivi quemdam ex sanctis patribus ^b disserentem, quia divisio simul et dispersio nominatur, pro eo quod nonnulli ex ipsis Domino crediderunt, et alii in infidelitate permanserunt. Divisi dicuntur hi qui ab eis separantur, et veniunt ad fidem: et dispersi hi, quorum patria, tempore subverso, per orbem terræ incredulum dispergitur genus.

3. Moralis vero tropus ita fortasse servari potest. Tripartitam esse animæ virtutem, multis sapientibus ^c visum est, id est, tres esse species motus ejus, per iram, per cupiditatem, per rationem, nec alius, ut puto, animæ motus, exceptis his, poterit inveniri.

BENEDICTIO ZABULON.

29 1. ZABULON juxta mare habitabit, et ipse est accessus navium, et extenditur usque ad Sidonam (Gen. 49. 13.). Historia, portionem futuræ hereditatis designat et sortem. Ad mysterium autem quod spectat, legimus in Evangelio, ex his regionibus adsumtos esse aliquos Apostolorum: et in ipsis locis, Dominum sæpe docuisse, sicut scriptum est: *Terra Zabulon et terra Nephtalim, via maris trans Jordanem Galileæ gentium. Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam (Isaïa 9.; Matth. 4.).* Sed quod dixit, *Et ipse extenditur usque ad Sidonam:* Sidon interpretatur ^e venator, vel venatrix. Venatores autem, quos alios putabimus in hoc loco ^f laudabiliter accipiendos, nisi Apostolos Domini, de quibus prædixit propheta, *Quia mittam venatores multos, et venabuntur eos in omni monte (Jer. 16.)?*

^a Heic autem iisdem fere verbis laudatus Ambrosius consonat. *Quia, inquit, de tribu Symeon Scribæ sunt, et de tribu Levi Principes sacerdotum, qui persecerunt nequitiam suam in Domini passione, etc. Itemque Auctor ineditus, Per Symeon et Levi Scribæ, et Pharisæi designantur. Ex Levi namque Principes sacerdotum fuisse patet, etc.*

^b Antea differentem. Tractor iste quis fuerit, quem certe Noster in Orientis partibus agens audivit, divinare non libet. Toties laudatus Auctor ineditus, *Idem, inquit, populus, qui paterno solo exheredatus, in cunctas gentes ob testimonium credulitatis nostræ, perfidiæ suæ pœnas luit, etc.*

^c Hieronymus Commentario in Matthæum libro II. cap. XIII. *Legimus, ait, in Platone, et Philosophorum dogma vulgatum est, tres esse in humana anima passionēs, τὸ λογικόν, quod nos possumus interpretari rationale; τὸ θυμικόν, quod dicamus plenum iræ; τὸ ἐπιθυμητικόν, quod appellamus concupiscibile, etc.*

^d Ex Origeniano lexico, ejusdemque Adamantii Homilia XVII. in Genes. *Judas confessio interpretatur lingua Hebræa.*

^e Ex Origene cum alibi, tum Homil. XIV. et XVI. in Josue: *Sidon significat Venatricem, vel Venatores;*

A Omne enim quo innitur, vel movetur, aut iræ, aut desiderii, aut rationis est, et ideo totius vitæ humanæ status in istis tribus filiis Jacob adembrari mihi videtur, et per ipsos tripartitus iste motus animæ designari, in quibus servat primam concupiscentiæ speciem Ruben, in quam cum macula notatur effusus. Secundam iræ vel furoris speciem tenet Symeon, quæ et ipsa ex furoris ejus demonstratur opprobrio. Tertiam formam motus rationabilis tenet Levi, quippe cui etiam legem servare commissum est. Has ergo tres species videtur mihi omnis prope anima, quæ in hunc mundum venit, primis motibus culpabiliter agere, usquequo peccatorum vitiis prægravata, et malorum satietate defessa, ad locum positæ pœnitentiæ pervenire. Judas enim post hoc sequitur, qui purget confessione peccata, quia Judas lingua Hebræa, ^d *confessio* interpretatur, quæ a morte dicitur liberare. De Juda autem credi sufficere illa, quæ a nobis, ut potuimus, ante jam dicta sunt, quæ etiam si placuerit, his vel jungi poterunt, vel præferri.

2. Si vero etiam in hoc, moralis requiritur locus, Zabulon ^e *fluxus nocturnus* interpretatur. Consequens ergo videri potest, quia posteaquam vidit anima, **30** quæ sedebat in tenebris, lucem Domini, et ad pœnitentiam ex confessione conversa est, auferantur ab ea, et defluant illa omnia, quæ in morte ignorantæ gesserat; et posteaquam præcessit in Juda *confessio*, etiam in hoc conversio subsequetur, cum jam defluit omne quicquid noctis fuerat et tenebrarum, in quibus velut exuere se tentat veterem hominem, et deponere quæ noctis sunt, ut in die honeste ambulet (Rom. 13. 13.). Sed hoc, quod sæpe usque Sidonem excutit, hoc est, usque ad venatores, fortasse declaret illud quod et ipse jam conetur esse ex illis, quibus dicitur: *Prendite mihi vulpes pusillas, exterminantes vineas meas (Cant. 2.).* Ideo ergo extendi et Sidonii dicuntur venatores: denique Homil. XIII. in Ezech. *Comminatio est in Sidonem, quæ interpretatur Venatores.*

^f Contendit Hieronymus e contrario. Venatorem in Scripturis nunquam in bonam partem accipi. Commentario II. in Michæam cap. V. *Quantum ergo, inquit, possum mea recolare memoria, nunquam Venatorem in bonam partem legi. Ismael et Esau venatores fuerunt, etc. Sanctus quoque Ambrosius in Psalm. CXVIII. Nullum invenimus in Divinarum serie literarum de Venatoribus justum. Et pseudo-Hieronymus in Breviario in Psalmum XC. Penitus non invenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem Venatorem, etc.*

^g Lexicon Origenianum, quod Tom. III. Operum Hieronymianorum excudimus, *πύρις αὐτῶν* præfert, id est, *fluxus eorum.* Ubi emendar: equidem malim *νυκτός*; pro *αὐτῶν*; nam *fluxus noctis* exponi solitum nomen illud, minime vero *fluxum eorum*, tum heic Noster, tum alia sexcenta Veterum testimonia docent. Quin etiam hoc ipsum Magnus Hieronymus perperam interpretari contendit, et jure quidem merito, in Quæstionibus in Gesesim. *Malè, inquit, et violenter in libro Nominum Zabulon, fluxus noctis interpretatur.*

dit se usque ad venatores, ut ipse discat venari, si A irrepunt, et volunt exterminare vineam Domini sab-
quando feræ aliquæ aut vulpes dolosæ, id est, vel baath : ut apprehendat eas malarum cogitationum
dæmones truces, vel cogitationes noxiæ cor ejus laudabilis venator effectus.

BENEDICTIO ISACHAR.

1. ISACHAR bonum concupivit, ^a requiescet in medio sortium, et videns requiem, quia bona est, et terram quia pinguis est. Etiam hic competenter Historiæ ordo servatur, quod in medio sortium, id est, in divisionibus terræ, quæ eis per Jesum filium Nave distributa est (Jos. 19.), habitavit. Quarta etenim sors ex posterioribus septem tribubus in libro Jusu Nave ipsius refertur exisse : quia duæ semi tribus, id est, Judæ et Ephraim, et media tribus Manasse priores acceperant. Ruben vero et Gad et dimidiæ B tribui Manasse ultra Jordanem possessio fuit. Est ergo medius Isachar, quia est quartus e septem : glebæ uberis et feracis agricola, erga solum pingue, laborem libenter impendens. Et hæc quidem dicta sint quantum ad Historiam.

2. Isachar vero, quia merces interpretatur, potest illorum figuram servare, qui dicunt : Si enim volens prædicaveris, mercedem habeo (1. Cor. 9.). Et de quibus dictum est : Ecce Domini filii, merces, fructus ventris (Psal. 126.). Merces etenim Filii Dei, quod Virginis uterum intrare dignatus est, Apostoli recte putandi sunt : ipsi sunt enim qui concupierunt bonum, de quorum animabus in Canticis Canticorum dicitur, Adolescentulæ dilexerunt **31** te (Cant. 1.); et quæ dicunt ad Jesum : Post te in odorem unguentorum tuorum curremus (Ibid.). Requiescentes in medio sortium, id est, in medio terræ bonæ, terræ fluentis lac et mel : in medio ipsius requiescunt. Quæ terra erat Jesus fluens lac et mel, super cujus pectus, non solum Joannes (Joan. 13.), sed in Joanne omnes discipuli recumbebant : et facti sunt agricolæ. Istos fuisse agricolas, et excoluisse terram nostram, quam pinguem viderant et bonam, quamque Filius hominis venerat seminare, et semen ejus cecidit super terram bonam (Matth. 13.), quæ adferret fructum, aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum (Luc. 8.). Omnis de hoc Scriptura testatur, et præcipue Paulus Apostolus, qui dicit : Dei enim administratio est, Dei cultura est (1. Cor. 3.). Et iterum idem dicit, Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere (2. Tim. 2.). Et iterum de semetipso dicit : Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit (1. Cor. 9.)? Sed fortasse dicis : Et quomodo verum est, quia requiem viderunt Apostoli, sicut hæc dicitur, Et videns requiem, quia bona est : quum constet Apostolos nun-

quam requiem habuisse, sed in laboribus, in persecutionibus, sicut Paulus Apostolus indicat, omne vitæ suæ tempus habuisse (2. Cor. 11.). Videamus ergo, ne illud sit quod sermo iste significat, dicens, Et videns requiem, quia bona est, quia considerantes futuram requiem, et regni cælorum beatitudinem, et omnium, quæ repromissa sunt, gloriam contuentes, libenter humeros suos subjecerint ad laborem : ad illa enim respicientes quæ futura sunt bona, patienter præsentia tolerabant mala, sicut et Apostolus Paulus de Mose dicit, quia spreto Ægyptiorum thesauris, elegit potius ferre improprium Christi : Respiciebat enim, inquit, ad retributionem (Hebr. 11. 25.).

3. Sed quoniam institimus arcam Scripturæ divinæ, non bicameratam solum, sed tricameratam (sicut ad Noe (Gen. 6.) a Domino dictum est) construere, videamus nunc qualiter nobis Isachar etiam tertium ædificet nidum. In superioribus adsumimus eum hominem, qui tripartito animæ motu (ut est totius ^b animæ languor) ira et furore **32** errantem, quod per concupiscentiam Ruben, et per iram Symeon, et Levi prudentiam non recte directam significari posse distinximus : sed hunc jam in Juda ostendimus poenitentem, et in Zabulon ex multa parte conversum, in Isachar vero, qui merces interpretatur, jam videmus eum etiam mercedem boni operis expectantem, quia non solum abjecit malum, sed et concupivit bonum, etiam in medio sortium requiescit. In medio autem est, qui secundum com-
monitionem Sapientiæ, non declinat neque ad dextram neque ad sinistram, hoc est enim, recte lineam tenere, et viam virtutis incedere, in quo etiam sortes sic possunt intelligi. Sors dicitur, per quam hæreditatis portio unicuique tribuitur, non quæ eventu aliquo constare videatur, sicut gentes putant; sed quæ Dei judicio et dispensatione decernitur. Sortes ergo nobis in hac Morali expositione, mandata Dei, per quæ hæreditas cælestis capiatur, intelligendæ sunt. Iste ergo, qui jam conversus, etiam mercedem operum suorum sperat, semper in medio sortium, id est, in medio mandatorum Dei requiescit, videns requiem quia bona est, et terram quia pinguis est. Posteaquam pugnam, quæ erat intra se cogitationum, dum in eo concupisceret caro adversum spiritum, et spiritus adversum carnem, depulit et ex-

^a Videtur emendandum *requiescens*, nam et Veteres Latini alii Patres, et Græcus ipse textus præfert ἀναπαύμενος

^b Id est, omnis. Occurrunt ejusmodi locutionum etiam apud alios exempla. Quæ sequuntur verba, *ira et furor errantem*, in mendo cubant; ac certe aut illa expungenda sunt, *ira et furor* : aut supplenda istæc, *ratione, et concupiscentia*. Tunc vero erraret, aut errasset, pro errantem rescribas. Hujus rei gratia et locum, ad quem respicit Rufinus ex priore Bene-

ditione sub finem, adnectendus est. *Omne, inquit, quo inniitur anima, vel movetur, aut iræ, aut desiderii, aut rationis est : et ideo talis vitæ humanæ status in istis tribus filiis Jacob adumbrari mihi videtur, et per ipsos tripartitus iste motus animæ designari : in quibus servat primam concupiscentiæ speciem Ruben..... Secundam iræ, vel furoris speciem tenet Symeon..... Tertiam formam motus rationabilis tenet Levi, etc., ex quibus licet corrupto loco me licinam adhibere.*

clisit, requievit spiritus ejus in Deo : et tunc vidit bonam esse requiem, quando jam dicere ei poterat Jesus, *Venite paululum, et requiescite*. Sed et terram vidit, quia bona est. Quando vidit terram bonam? quando carnem suam a viliis et concupiscentiis expurgavit, tunc eam vidit terram esse bonam et pinguem sine dubio, quæ adfert fructus justitiæ in operibus bonis. Hoc enim videns, *supposuit hume-*

rum suum ad laborandum, et factus est vir agricola. Agricola terræ suæ putandus est ille, qui campos animæ suæ, cordisque sui novalia indesinenter verbi Dei aratro et Scripturarum vomere scindit et sulcat, qui plantaria fidei et caritatis ac spei et justitiæ de Israel fontibus rigat, et omnem agriculturæ disciplinam in animæ suæ rure deprehendit.

BENEDICTIO DAN.

33 1. DAN *judicabit populum suum tanquam si una Tribus in Israel. Et fiat Dan serpens in via, adsidens super semitam, mordens calcaneum equi et cadet eques retrorsum. Salutem expectans a Domino*. Hujus loci Historia, quoniam in Scripturis sanctis, quantum ad mei sensus parvitatem spectat, non facile invenitur evidenter expressa, vel quomodo judicaverit Dan populum quasi unam tribum, vel quomodo in via adsederit : ne forte aliquid quod probamenta de Scripturis minus videtur habere, proferamus, magis quæ scripta sunt ad spiritalem intelligentiam mihi videntur aptanda. Nisi forte in his bellis, quæ sive ab Jesu Nave, sive in Judicum libro scripta referuntur, aliquibus inibi gestis, hæc quæ scripta sunt conferantur. Curiosius perquirentes nos tamen, licet nondum quod intentioni nostræ satisfaceret, deprehendimus : tamen, quæ in nonnullorum opinione habentur, exponimus.

2. Dicunt quidam, Antichristum per hæc verba prædici de ista tribu futurum : alii de Juda proditore hæc scripta esse suspicantur, et equitem atque equum, Dominum cum carne suscepta, designari volunt. Sed vix mihi videtur explicari posse talis intelligentia : quia et si in equo Deitatem ponere

voluerint, morderi utique a serpente non potuit ; si in equite, cadere retrorsum, et salutem expectare a Domino, Deitas Verbi non competenter dicetur. Inde puto, quod Dan fortasse ad illum rectius transferatur, qui judex expectatur vivorum et mortuorum : quia Dan, *judicium*, vel *judex* interpretatur. Dominus ergo Jesus Christus qui dicit, *Ego in judicium veni in hunc mundum* (Joan. 9.) : et iterum, *Pater neminem judicat, sed omne judicium Filio dedit* (Ibid. 5.) ; ipse populum suum tanquam unam judicabit Tribum, non enim ultra erit divisio Tribuum, non ullæ diversitas, sed sicut ipse ait : *Erit unus grex, et unus pastor* (Ibid. 10.).

3. Quod autem aliquos videtur deterrere in hoc loco, iste sermo qui sequitur, dicens, *Fiat Dan serpens in via* : et quia serpens frequenter in Scripturis in diaboli persona ponitur, putant hoc non posse Domino convenire. Sed si redeamus ad Scripturas, sicut invenimus leonem dici diabolum, qui circumiens, quærit quem transvoret (1. Pet. 5.) : et tauros dici contrarias virtutes, sicut ibi, *Tauri pingues circumdederunt me* (Psal. 21.) ; et iterum leonem dici etiam Dominum, paulo ante nobis expositus Judas edocuit : taurum etiam dici ipsum Dominum, inve-

* E contrario nihil de literæ sensu dubitat doctissimus Interpretum Hieronymus, cumque eo Ambrosius. Ille *Samson*, ait, *Judex in Israel de tribu Dan fuit. Hoc ergo dicit*, etc. Illic, *Simplex intellectus hoc habet, quod etiam Dan tribus Judicem dederit in Israel.... Fuit autem et Samson, de tribu Dan et judicavit Israel viginti annis*. Hos alii sequenti sunt magno numero, et cum primis ineditus apud nos Auctor, qui tanquam e tripode pronuntiat, *Samson his verbis præfiguratur, qui more colubri serpentisque terribilis fuit*.

^b Imo plures, e quibus ut aliquem laudem, S. Ambrosius, *Prophetia*, inquit, *significat Antichristum, qui futurus est ex tribu Dan, sævus judex, et tyrannus immanis, judicabit populum suum*. Tanquam serpens in via, sedens in semita, *dejicere tentabit eos, qui viam ambulanti veritatis, supplantare cupiens veritatem*. Cui addere placet novitatis præcipue merito nondum vulgatum Auctorem apud nos. *Præfiguratur, ait, Dan iste Antichristum, qui futurus est velut serpens in via, et cerastes in semita : qui in via et semita mandatorum Dei ambulanti, quantum in se est, obicem se præfert duplici armatus contra eos ingento : in serpente namque calliditas illius præfiguratur, quia accipere astute quærit viam Domini gressu operum terentes. In cornibus autem demonstratur furor illius quo usus est contra eos, quos callida machinatione decipere nequiverit.... Cum ergo Antichristus veniens, ante oculos spectantium signa magna fecerit, ignem de sublimi deposuerit, serpens in via est. Cum autem se ad pœnas et tormenta sibi non credentibus infligenda venterit cc-*

rastes in semita, etc. Paria ferme habet S. Gregorius Lib. xxxi Moralium, etc.

* Atque hanc subdit S. ipse Ambrosius expositionem. *Judas proditor, tentatus a diabolo, super Dominum Jesum levavit calcaneum suum, ut dejiceret equitem, qui se dejecit, ut omnes levaret*, etc. Et paulo post, *Dormiebat Judas : denique verba Christi non audiebat. Dormiebat Judas, et quidem somnum divitiarum, qui mercedem de proditione quærebat. Vidit eum dormientem diabolus, et oppressum avaritiæ somno gravi : misit se in cor ejus, vulneravit equum, dejecit equitem, quem separavit a Christo*.

^d Hæc minime aliis probatur mystica interpretatio, quin etiam aperte Rufino hac de causa dicam impingit incertus Auctor libelli de XII. Scriptoribus Ecclesiasticis, Isidoro et Hldefonso subjunctus cap. V. *Hic autem (Rufinus) justa mysticum sensum ea, quæ de Dan filio Jacob scripta sunt, non recte de Domino nostro interpretatur, dum procul dubio ad Antichristum eadem pertinere, Sanctorum Patrum probet assertio*. Dixisset de majore eorum parte, quod et superiore Nota a nobis observatum est. Nam alii in alias, atque alias sententiis abeunt : et sunt qui de ipsomet Messia interpretantur : id quod ab Nostri expositione parum, aut nihil abaudit, ex ea saltem parte, ob quam in crimen vocatur. Adde quam ex Prophetiæ serie contextuque excusationem se dignam ipse subnectit. *Hæc me moverunt in loco : non tamen excludo etiam eorum opinionem, qui quod sentiunt, approbare Scripturarum auctoritate potuerint*.

nimus, illum qui occisus est pro salute et reditu filii A
 penitentis (*Luc. 15.*). Sed et alia multa in Scripturis
 similia sunt, quæ nunc ad bonam, nunc ad malam
 partem trahuntur: ita et serpens invenitur aliquotiens
 etiam in persona Domini scriptus, ut ipse de se dicit
 in Evangeliiis: *Sicut enim Moses exaltavit serpentem*
35 *in deserto: ita exaltari oportet filium hominis* (*Joan.*
3.). Sed et Apostolus, quum præcipit, prudentes fieri
 sicut serpentes, nunquid non ad bonam partem, ap-
 pellationem serpentis aptavit? Potest ergo et in hoc
 loco de ipso Domino dici: *Fiat Dan serpens in via:*
assidens super semitam: id est, ipse qui iudicat corda,
 et scit quæ intrinsecus conteguntur; videns in via,
 hoc est, in huius vitæ cursu, equites itinere equitare
 non recto. Equites autem animæ in corporibus posi-
 tæ, possunt intelligi, sicut ibi dicit: *Dormitaverunt*
omnes qui ascenderunt equos (*Psal. 75.*), id est, omnes
 qui sunt in corporibus, peccaverunt, sicut pronuncia-
 vit etiam Apostolus. Horum ergo equorum, vel equitum
 calcaneum serpens iste, vitæ assidens, mordet; mor-
 det autem calcaneum, quum corpus vel languoribus,
 vel aliis quibuslibet cruciatibus macerat, quo velo-
 cem cursum peccantium reprimat. Cum enim corpus
 adligitur, et consumitur caro, tunc cadit eques
 retrorsum, id est, anima quæ male currebat, et
 festinabat ad perditionem, cadit retrorsum, et ad
 patientiam [*Forte penitentiam*] revocatur, ut a malo
 cursu impedita revocetur retrorsum, et fiat post
 illum qui dicit, *Venite post me* (*Marc. 1.*). Puto tale
 aliquid etiam erga Petrum Apostolum gestum, cum,
 dicente Domino, *Quia crucifigi oportet Filium hominis,*
et mori (*Matth. 16.*), ipse diceret, *Propitius esto,*
Domine, non tibi erit hoc (*Luc. 18.*): in quo, cum
 præ amore nimio per ignorantiam non recte equitaret,
 in fine, velut a serpente mordetur a Domino, in eo
 quod dicitur ei: *Vade retro me, Satana, scandalum*
mihi es, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ
hominum (*Marc. 8.*). Et sic retrorsum Petrus revo-

catus, salutem expectat a Domino per crucem et
 resurrectionem, quam tunc fervidius equitans et
 currens, ignorantiam futuram nesciebat. Hæc me
 moverunt in loco, non tamen **36** excludo etiam
 eorum opinionem, qui quod sentiunt, approbare
 Scripturarum auctoritate potuerint.

3. Ut autem ne ille quidem nos tertius prætereat
 locus, potest videri ille quem jamdudum in Isachar
 diximus profecisse, et in mandatis requiescere, atque
 animæ suæ agricolam factum, nunc etiam in hoc
 proficere in Dan, ut discernendi et dijudicandi po-
 pulum suum, id est, cogitationes cordis sui, intelli-
 gentiam sumserit, tanquam unam tribum in Israel,
 id est, omnia in unitatem atque concordiam devo-
 care, ita ut non sit in eo cogitationum, vel consilio-
 rum ulla dissensio. Fit autem idem et serpens se-
 cundum præceptum Domini, quod paulo ante dixi-
 mus, *Estote prudentes sicut serpentes* (*Matth. 10.*); in
 via tamen assidet, nec unquam e semita discedit.
 Semita etenim angustior via intelligitur, quæ ostendi-
 eum non per illam latam et spaciosam incedere, quæ
 ducit ad mortem, sed per angustam et aretam, quæ
 ducit ad vitam (*Matth. 7.*). Mordet autem equi
 calcaneum faciens illud, quod Paulus Apostolus dicit:
Quia macero corpus meum, et servituti subicio, ne
forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar
(1. Cor. 9.). Hæc autem facit, ut cadat equus retror-
 sum. Iste enim talis semper elationes et altitudines
 timet, et vult cadere animam suam a mala altitudine
 ad bonam humilitatem, ut discat ab Jesu, quia hu-
 milis est et mitis corde (*Matth. 11.*). Etenim prop-
 rium est proficientibus elationem incurrere. Denique
 etiam tantus et talis Apostolus Paulus dicebat, *Ne*
extollar, datus es carni meæ stimulus, angelus Satanæ,
qui me colaphiset (*1. Cor. 12.*). Sic ergo revocat ani-
 mam de altitudine, et retrorsum post humilitatem
 Christi redacta, salutem expectat a Domino.

BENEDICTIO GAD.

1. PIRATERIUM ^a *tentabit illum, ipse autem tentabit*
eos post pedes. Per Historiam quidem non facile in
 Scripturis ^b referri tale aliquid invenimus, nisi forte
 quis velut extrahere velit et dicere, quoniam Tribus
 ista, ultra Jordanem hæreditatem in Arabiæ partibus
 consecuta est, et quia ibi frequenter prædonum bella
 consurgunt, et assiduis inter se congressibus coeunt,

hæc eorum inter se **37** velut piratarum more certa-
 mina in his sermonibus designari.

2. Sed verior est spiritalis intelligentia, quæ potest
 indicare illud Domini nostri, et Salvatoris, quod ad-
 versum diabolum habuit, positus in carne, certamen.
 Est ergo Tribus istius habitaculum eremo vicinum; Gad
 vero nunc ^c *tentamenta* interpretatur. Potest ergo illud

^a Ex Græco *πειρατήριον*, quod est Latine *tentatio*,
 et Latini item Patres alii præferant. Initio videtur
 præponendum *Gad* nomen.

^b Haud ita S. Hieronymus, qui ex Hebræo *accinctum*
 vertens pro *piraterio*, designari manifesto pronun-
 tiat, prælia quæ Gad, juncto Ruben, et dimidia
 tribu Manasse gessit adversum vicinas gentes, et
 vicis hostibus, fortiter dimicavit. Sed et ineditus apud
 nos Auctor, *Putet*, ait, *literæ sensus legentibus librum*
Jesu Nave, quia Gad, qui trans Jordanem petivit, et
accepit a Moyse hæreditatem, eu conditione ea potiri
meruit, ut accinctus armis ante Israel, juncto sibi
Ruben, et dimidia tribu Manasse, contra adversarios
pugnando incederet, quod præterea sub Josue fecit.

Attamen subjugatis hostibus, cum retro ad possessionem
rediret, necesse habuit, gentium finitimarum incurso-
nibus resistere, etc.

^c Habet ex Origene Homil. XXVII. in Numeros.
Gadgad [leg. *Gadgad*] interpretatur, *tentamentum, sive*
contipatio. Tacet autem continuo magistri sui no-
 men ad declinandam invidiam; sed illud mirum, quod
 nunc, ait ita vocabulum interpretari, quasi aliæ, quæ
 varic pro lubitu sunt expositiones, amplius non obti-
 nerent. Et hanc tamen ipsam Sanctus Hieronymus
 Epist. LXXXVIII. de Mansionibus ad Fabiolam Mans.
 29. adeo non probat, ut ne cum reliquis memorat
 quidem. Videtis locum.

intelligi, quod Dominus Jesus Christus ductus est in A eremum a spiritu, ut tentaretur a diabolo (Math. 4). Sed vide quanta in verbis Patriarchæ mysteria continentur. Gad, inquit, *piraterium tentabit illum*. Ponamus, ut diximus, personam Domini esse in Gad: hanc piraterium tentabit. Piraterium vero dicitur cohors quædam et conspiratio piratarum. Certum namque est, quod veniens diabolus ad tentandum Dominum, non absque ministris suis et satellitibus venerat; quia sicut aderant Domino Angeli spectantes ejus certamen (illi de quibus Evangelium dicit post tentationem (Ibidem.), *Et accedentes Angeli ministraverunt ei*), ita etiam diabolo aderant Angeli sui, cum quibus ei gehenna præparata est, sicut Dominus dicit: *Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo et Angelis ejus* (Ibid. 25.). Sed et Sancti quum in agone decertant, spectaculum facti dicuntur huic mundo et Angelis et hominibus (1. Cor. 4.). Tentabat ergo Dominum conspiratio tentatorum, quum dicebat ei: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti fiant 38 panes* (Math. 4.). Per hæc ergo tentabat Dominum diabolus. Sed videamus, quid est hoc quod dicit: *Ipse autem tentabit eos post pedes*. Quomodo Dominus tentabat tentantes se? Si in prima

tentatione Salvator declarasset diabolo, se esse Filium Dei, certum est quia secundo ad tentandum non fuisset ausus accedere; nunc autem vide quomodo tentatur ipse qui tentat. Dominus enim in eremo est quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postmodum esuriit. Si enim non esurisset, agnovisset tentator Filium Dei: nunc autem esurit, ut per hoc quod Dominus fragilitatem in se carnis ostendit, tentetur ipse qui tentat, et tanquam ad hominem tentandum denuo adeat. Sic ergo veniunt ad Dominum tentatores. *Ipse autem tentabit illos post pedes*, hoc est, eisdem vestigiis quibus accesserat diabolus tentare eum, tentat.

3. Moralis itaque locus simili editione disseritur: ille enim homo noster b confesso errore pœnitens, et reddit conversum per intelligentiam, et aliquantulum profecit, ut post profectum veniat ad hoc, ut tentetur ab inimico, et virtus animi ejus et propositi constantia comprobetur: ita enim Scriptura dicit, *Qui c non est tentatus, non est probabilis* (Eccl. 54.). Nec ullo tempore omnino quis perveniet ad perfectionem, nisi prius in tentationibus suis [Fortè sui] documenta præstiterit.

BENEDICTIO ASER.

1. Aser, *pinguis ejus panis: et ipse dabit escam principibus*. Credo assertores d literæ hoc in his verbis intelligere, quod regio ejus et hæreditas terræ, uber et pinguis exstiterit, ita ut etiam regis usibus ministraret. Aliqui autem nostrorum etiam propter Annam dictum putant Prophetissam, filiam Fanuel, et tribu Aser, quæ prima cum Symeone refertur de Domino in Evangeliiis prophetasse (Luc. 2.), et prophetiæ suæ fide velut escam dedisse principibus, id est, Apostolis cæterisque credentibus, quæ de ipso fuerant prophetata.

2. Verum, quoniam Aser, *beatus* interpretatur, illius viri, quem ab errore per pœnitentiam revocatum, paulatim per singulos gradus, usque ad beatitudinis nunc incrementa perducimus, post conversionem, post intelligentiam spiritalem, post tentationem victoriam, pinguis ejus esse dicitur panis. Edit enim illum panem, *qui de cælo descendit* (Joan. 1.), et vitam dat huic Mundo, et pinguis est ille panis.

3. Quod ait, *pinguis panis*, sic intelligere possumus. Illi qui nihil amplius in Christo intelligunt, nisi Christum Jeum hunc crucifixum, edunt quidem et ipsi panem de cælo, sed aridum et exilem: qui vero digni sunt, ut eis thesauri sapientiæ 40 et scientiæ revelentur Christi (Col. 2.), sunt quibus pinguis est panis, sicut erat Paulo, qui dicebat: *Scio et abundare et esurire, ad omnia et in omnibus imbutus sum* (Philip. 4.). Etenim si Dominus et Salvator noster, quum figuram tauri dignatur assumere, taurus pinguis et saginatus pœnitenti filio dicitur jugulari (Luc. 15.), cur non eodem modo, qui ad beatitudinem perveniunt, panis pinguis esse dicantur? Iste autem talis, cui jam pinguis est panis, etiam *escam principibus dabit*. Qualem escam? sine dubio verbi Dei; et dabit escam non quibuscumque pauperibus, aut accipientibus, sed principibus dabit: loquetur enim etiam ipse sapientiam inter perfectos (1. Cor. 2.).

BENEDICTIO NEPHTHALIM.

1. ARBOR e remissa (vel ut nostra exemplaria habent) *vitis diffusa, proferens in fructibus decorem*. Historia designat priorem Gad hæreditatis sortem capisse in ubertate camporum: et post hunc Nephtha-

lim rura possedisse sæcunda virgultis, et arboribus nemorosa.

2. In expositione vero Mystica, jam et in superioribus, quum de Zabulon discuteremus, etiam de no-

a Rescripimus *tentat*, pro quo antea vitiose *tentatur*. Leviora alia superius taciti castigamus.

b Laudatur Barræus ad libri oram Ms. ita præferens, quem post errorem pœnituisse, et conversum per pœnitentiam, et aliquantulum jam profecisse descripsimus, necesse est, ut post profectum, etc.

c Barræus idem vitiose *Quia* legerat, pro *Qui*. Sed nec Scripturæ verba laudari animadvertat.

d Ineditus Auctor loties laudatus: *Videtur quidem iuxta literam huic Tribui ubertas terræ repromitti. Ita-*

buit enim in sorte possessionis suæ Carmelum montem ubertate insignem, simulque mari collimitavit, ac per hoc delicias, quibus ipse abundabat, maris terræque, etiam Regibus suis non est dubium eam obtulisse, etc.

e Al. *emissa*; in Græco *στειλὸς ἀνιμῶν*. Lectionem exemplariorum, quæ laudat, S. quosque Ambrosius probat. Sed et heic videtur nomen ipsum *Nephtalim* præmittendum. Confer Hieronymi Quæst. in Genes. vi.

mine Nephthalim, velut cum illo in Evangelis sociato, a paulo ante pane pingui vescabatur, et ex ipso cibum principibus dabat (qui panis confortat cor hominis (Psal. 103.) nunc consequenter ei etiam vera vitis Christus decorum protulit fructum, quo scilicet cor, quod pane confortaverat, nunc lætificet vino: in quo utroque in tantum mihi jam videtur venisse profectum, ut etiam sacerdotii sacramenta suscipiat. Si vero arborem magis, quam vitem diffusam intelligi malumus, quæ proferat in fructibus decorem, quæ alia erit arbor, quæ decorem in fructibus proferat, quam sapientia Dei, de qua dicit Salomon, *Arbor vitæ est his qui amplectuntur eam* (Prov. 3.)?

3. Quantum vero ad explanationem tertiam spectat, Nephthalim nominis interpretatio hæc ipsa est, quam nunc benedicens eum pater ejus exprimit: id est, vel *arbor diffusa*, vel *vitis*. Ille igitur noster homo, qui

BENEDICTIO JOSEPH.

1. **Filius ampliatus Joseph: filius ampliatus.** In benedictione Joseph, etiam ipsa prima literæ facies floret, merito namque *amplius filius* appellatur, quem Domini familiæ suæ conservandæ gratia, usque ad secundum regni exaltaverat gradum. Ampliatum ergo intellige, sapientia, consilio, constantia, castitate, honore, regno, virtute, et quod est virtutum omnium fastigium, pietate, in quibus omnibus auctus et ampliatus merito dicitur Joseph. Quod autem dixit, *Zelatus filius meus*, videtur expressisse non tanquam eum qui invidet, sed tanquam eum qui invidiam passus sit: id est cujus tanta sit gloria, quæ mereatur invidiam. Hoc est ergo quod dicit, *Zelatus filius meus adolescentior ad me revertere*: Illus meus non tam nativitate quam meritis. Illud sane videtur mihi non **41** otiose positum, quod tertio repetens Patriarcha, Joseph filium nominat, dicens: *Filius ampliatus Joseph, et filius ampliatus. Zelatus et filius meus adolescentior*. Quid sibi vult, quod solus Joseph inter omnes fratres tertio filius nominatur? Ego quidem pro parvitate sensus mei intelligo, quod semel ei Joseph filius natus est (Gen. 50.), tunc quum ex Rachel post desperationem suscipiendæ sobolis, renatus est. Secundo vero ei quasi iterum nascitur filius, quum ei post persuasionem mortis vivere nunciatur (Ibid. 45.). Tertio vero ei filius efficitur, quum doctrina, et eruditione et his omnibus virtutibus, quibus ipse Deum videbat, erudiens eum et instruens, etiam in spiritu eum filium procreaverat. Alioqui nec conveniet ei, quod adolescentior filius dicitur, quum habeat posteriorem se Benjamin, nisi in patris eruditionibus adolescentior sentiat. *Ad me*, inquit, *revertere*. Hoc est, *converte* [*Aut. convertere*] ad me animos tuos, ut diligenter notes, et in corde quæ dicuntur, inscribas: tu, filii Joseph, in quem consiliantes maledicebant, et intendebant tibi insidias domini arcuum (Ibid. 42.): refertur enim et hoc a Scriptura sancta, quod habebant consilium fratres sui illo in tempore, ut occiderent eum, sed interveniens Judas repressit parricidiale consilium. Quod autem dixit, *Maledicebant*, illud est, quod dixerunt: *Ecce somniator venit* (Ibid.). Dominos vero arcuum, bellatores designat viros; quod autem dissoluta sunt brachia, et arcus contriti, frustratum designat inceptum per manum potentis Jacob, hoc est, Dei Jacob. *Inde qui confortavit Israel a Deo patris tui, et*

B *adjuvit te Deus meus*. Inde tibi auxilium venit, unde et Israel pater tuus confortatus est, tunc sine dubio, cum collectatus est in via (Ibid. 52.), et juvit eum Deus, et Israel et nomen impositum (Ibid. 35.). Ipse ergo Deus meus etiam te benedixit, *Benedictione cæli, et a summo, et benedictione terræ*. Benedictio cæli, sapientiam: terræ autem, regnum potentiamque designat. *Propter benedictionem uberum et vulvæ, benedictionem patris tui et matris tuæ*. Ipse exposuit, quæ sit uberum et vulvæ benedictio, cognominans matrem quod non solum paternas, sed etiam maternas consecutus sit benedictiones. Quæ benedictio patris et matris prævaluit, inquit, *In benedictionibus 42 montium permanentium, et in benedictionibus collium æternorum*. Potest fortasse pro immobilitate permansuræ in eo gratiæ videri dictum, *permanentium montium et collium æternorum*, rebus utique immobilibus et manentibus comparata. Quæ benedictiones æternæ erunt, inquit, *Supra caput Joseph, et super verticem eorum quibus præfuit fratrum*. In fine verbi videtur benedictiones ad omnem fratrum numerum contulisse, ut principaliter quidem sint benedictiones super caput Joseph, per ipsum vero Joseph etiam super illos veniant, quorum ipse dux fuerit et magister.

2. Hæc secundum literam sensimus; quod si volumus etiam altius in hoc aliquid perscrutari, poterit fortasse Joseph ad personam Domini revocari, ut quemadmodum Joseph posteaquam putatus est mortuus, non solum vivens, sed etiam in regno positus invenitur, et per hoc dicitur ampliatus: ita etiam Dominus ac Salvator noster, qui apud Judæos mortuus putabatur, in cordibus Fidelium et vivens invenitur et regnans. Ampliatus est ergo etiam et Salvator noster post mortem. Antequam enim moreretur, sola erat Judæa in qua notus erat Deus (Psal. 75.), et in solo Israel magnum erat nomen ejus: postea vero quam mortuus est ex infirmitate, et resurrexit a mortuis ex virtute (1. Cor. 13.), in omni terra offertur hostia nomini ejus. Sed et zelatus dicitur filius Dei; et quis ita pertulit zelum? de quo etiam scriptum est, *Sciebat enim Pilatus, quod per invidiam tradidissent eum Judæi* (Math. 27; Marc. 15.) Filius adolescentior secundum carnem, ipse est novissimus Adam. Illud vero quod in expositione Hi

* Redundat et vocula, quam nec Græcus textus, nec Latini Auctores alii agnoscunt.

historica, tertio filii appellationem signavimus, repetitam multo clarius in hac expositione deprehendimus [Ant. deprehenditur]. Est enim filius ante sæcula, de quo dictum est a Patre, *Quia de ventre ante Luciferum genui te (Psal. 106.)*. Et iterum filius, cum e Maria natus est, et per Angelum dicitur: *Quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei (Luc. 1.)*. Fit autem tertio filius, cum primogenitus surgit ex mortuis, cui utique pulchre paterna vox convenit dicens, *Filius meus adolescentior, ad me revertere*: posteaquam resurrexit a mortuis, etiam ad me, a quo profectus es, in cælum victor ascende. *In quem consilantes, inquit, maledicebant (Matth. 26.)*: consilium **43** namque cœperant Scribæ et Pharisei, ut Jesum dolo tenerent: et maledicebant tunc sine dubio, cum dicebant, *Samaritanus es, dæmonium habes (Joan. 8.)*. Insidias ei domini arcuum intendebant, et contritii sunt cum potentia arcus eorum, et dissoluti sunt nervi brachiorum manuum eorum. Insidiantes domini arcuum illi intelliguntur, qui accesserunt ad eum fictis propositionibus, ut cum caperent in verbo, et dixerunt ad eum: *Dic nobis, licet censum dare Cæsari, aut non (Matth. 22.)?* Hæc ergo illi verba velut sagittas quasdam de arcu oris sui promentes, tendebant in Jesum, ut si dixisset, quia non licet dare censum Cæsari, reus Cæsari fieret: si vero dandum dixisset, legem solvere videretur. Cum vero ille tanquam ipsa Dei sapientia, inspecta superscriptione denarii, respondisset: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo: dissoluti sunt nervi brachiorum eorum per manum potentis Jacob*. Potest et illud certamen ejus intelligi quod habuit in deserto, cum tentaretur a diabolo intendente ei sagittas malarum suggestionum, quas ille responsis suis depellens, brachia eorum, qui eas intentabant, resolvit, et nervos. *Inde qui confortavit Israel a Deo patris tui, et adjuvit te*. Adjutus namque a Deo secundum ^a hominem dicitur etiam Salvator: denique et scriptum est in Evangelio, *Cum in oratione desudaret, accedens, inquit, Angelus confortabat eum (Luc. 22.)*. Durior hoc in loco fortasse videatur expositio, quod velut ex persona Patris dici designabamus ad Filium, quæ superius dicta sunt. Hic autem scriptum est, *Et adjuvit te Deus meus, et benedixit te*: quomodo hoc conveniat personæ Patris? Sed videamus ne forte, sicut nihil obturbat, si dicat de Filio Pater, pro eo quod sapientia est Filius, quia sapientia mea est: et pro eo quod virtus est Filius, non sit absurdum si dicat de eo Pater, quia virtus

A mea est: et pro eo quod veritas est Filius, non sit inconsonans si dicat Pater, veritas mea est; ita et per hoc quod Deus est **44** Filius, non videatur absurdum si dicat, Deus meus est: sicut nec illud absurdum dicitur, quod Filius dicat de Patre, *Quia vado ad Deum meum, et ad Deum vestrum. Et benedixit te, inquit, benedictione cæli a summo, et benedictione terræ habentis omnia (Job. 14.)*. Benedictionem cæli esse in Christo non videbitur inconveniens, secundum hoc quod dicitur, *Quia secundus homo de cælo cælestis (1. Cor. 15.)*. Terra ^b vero, quod dixit benedictionem terræ habentis omnia propter benedictionem uberum et vulvæ, satis mihi mirum videtur et magnum, quomodo terra illa, quæ in Filio Dei benedicta est, habeat omnia. Quod hoc modo intelligendum puto: **B** Unusquisque secundum mensuram fidei suæ recipit gratiam spiritus. *Alii namque secundum mensuram fidei, datur sermo intelligentiæ, alii sermo sapientiæ, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum (Ibid. 12.)*. Hæc per singulos singula, aut simul tum bina, vel terna invenies: in illa autem terra, hoc est in illa carne quæ in Jesu benedicta est, non solum erant omnia hæc, verum et plene et substantialiter habitabant, sicut et Apostolus dicit: *In quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Propter benedictionem uberum et vulvæ (Col. 2.)*. Hoc et ^c quædam refertur in Evangelio proclamasse, sine dubio horum minor, et dixisse, *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti (Luc. 11.)*. Illud, *Propter benedictionem, inquit, patris tui et matris tuæ*: Patris cælestis, qui dedit benedictionem, et matris virginis, quæ suscepit. *Prævaluit in benedictionibus montium permanentium*. Hæc, inquit, benedictio quæ tibi data est a summo cælo et terra, prævaluit benedictionibus montium permanentium, et benedictionibus collium æternorum. Mente permanentes qui erunt? nisi illi ad quos dicit Jesus, *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis (Ibid. 22.)*. Recte ergo montes permanentes dicuntur Apostoli, quia permanserunt usque in finem, et ipsi salvi erunt. Sed et colles æternos, quos alios **45** intelligimus, nisi eos qui secundo ^d gradu Apostolorum meritis conferuntur, et qui vitam consequuntur æternam? Multo namque verius isti, quam montes et colles, qui cum mundo pariter intereunt, esse credentur æterni. Hæc autem omnes benedictiones erunt super caput Joseph, et super verticem eorum quibus præfuit fratrum. Competenter omnes istæ benedictiones supra caput Christi positæ

^a Ineditus apud nos Auctor toties laudatus, *Quod enim, ait, ipse humanitus et paulo minus ab Angelis minoratus, non modo Paterno, sed et adjutorio indiguit Angelico, propter videlicet, manifestandam geminam in se substantiam. Inde est enim, quod clamat, Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me. Et in Evangelio, Apparuit ei Angelus de cælo confortans eum, etc.*

^b Rescribendam videtur *Terræ* vero benedictionem in Christo esse, ... satis mihi mirum videtur et magnum, etc.

^c Eodem refert S. Ambr. sicut, quem hac etiam de causa laudabo, ut a mendo relevem, in quo etiam in nupera Benedictionum editione cubat. Locus ita habet. *Mariæ dicit ubera, quia vere benedicta erant,*

quibus sancta Virgo populo (corrige poculo) Domini potum lactis immulsit. Unde et illa mulier in Evangelio ait, Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suxisti. Quod autem ait: Vulvæ benedictionem patris tui, et matris, si vulvam Mariæ velimus intelligere, cur ut amque benedictionem conjunxerit latebit causa... Sed pulchrius arbitror, ut secundum spiritale mysterium intelligamus utramque generationem Domini Jesu, et secundum divinitatem, et secundum carnem, qui ante sæcula ex Patre, etc.

^d Dudum laudatus Auctor ineditus apud nos, *Colles, ait, sancti intelliguntur in Ecclesia constituti, qui quantum merito virtutum præcellant, tamen ex devotissima humilitate, colles se esse meminerunt, etc.*

dicuntur, a cujus capite veniant etiam ad verticem eorum, quibus ipse præest. Nec alia causa est, quod omnes istas benedictiones in carne natus accepit, nisi ut eas in semetipsum, velut per traducem quandam a Patre diffusas, ipse rursus transfunderet ad credentes, et mediator Dei atque hominum effectus, benedictiones, quas pro infirmitate sui suscipere jam humana natura poterat, ipso mediante et prælibante eas ac transfundente, susciperet, sicut et ipse dixit, *Quia ego sanctifico me pro his* (Joan. 17.).

3. Jam vero ille, qui nobis tertio loco per gradus spiritualis reparatus homo usque ad Joseph augmenta amplificationis ascendit : qui per fidei profectum et per Sancti Spiritus dona in tantum emicuit, ut usque ad invidiam crearetur : quibus a nobis dictorum floribus coronabitur, cui, tam bono certamine decerto, cursu consummato, fide servata, repositam justitiæ coronam Deus justus præparat iudex (2. Tim. 4.)? De hoc ergo dicit pater, *Filius ampliatus Joseph, filius ampliatus*. Et quis ita ampliatus est, ut hic qui post eremicis et lapsus per singulos virtutum gradus reparatus est, ac restitutus, ut usque ad summam pervenerit palmam? Sed quia paulatim conscendit, ideo in singulis dicitur ampliatus. Ampliatus namque primo omnium per confessionem esse coepit in Juda, et iterum cum nocturna opera abjiceret tenebrarum, ampliatus est in Zabulon : et rursus in Isachar ampliatus est, cum merces ejus operis augetetur. Ampliatus est in Dan, cum rectum iudicium propriis ac pravis cogitationibus præferret. Ampliatus est et in Gad, cum tentatus obtinuit. 46 Ampliatus est in Aser, quum ad beatitudinem venit. Digne ergo et nunc ampliatus filius dicitur Joseph, qui jam futuri sæculi consequitur bona. Sed et filius Zelatus quod dicitur, illud est, qui bonis quidem imitandus sit, malis autem invidia ac calumniis persequendus. De hoc honore autem et malo zelo designat etiam Apostolus, dum dicit de malo zelo Judæorum, *Zelantur vos non bene* (Gal. 4.). Et de bono zelo dicit de semetipso, *Zelo autem vos Dei zelo* (1. Cor. 11.). Sed adolescentior filius dicitur, et quid ni adolescentior dicatur, qui deposuit veterem hominem cum actibus suis, qui cum Christo resurrexit, et in novitate vitæ ambulat? Sed et ipse tertio fuisse filius nominatus est : prima enim ei nativitas secundum carnem fuit : secunda ex conversione, sive per baptismum : tertia est et hæc quæ et ipsa regeneratio dicitur, quæ est ex mortuis resurrectio : jam enim mihi videatur is filius esse positus, quales beati futuri sunt. Ideo deinde ei dicitur a patre, *Ad me revertere*. Redeunt

* Sic enim Israel Origeni interpretatur *ὄψις θεοῦ*, alias *θεῖον*, mens videns Deum. Quamquam hoc magno Hieronymo et non nequaquam probatur cum alibi, tum præcipue Quæstionibus in Gen. cap. 52. ubi, *Illud a-tem*, ait, *quod in Libro Nominum interpretatur, Israel, videns Deum, omnium pene sermone detritum, non tam vere, quam violenter mihi interpretatum videtur. Hic enim Israel per has literas scribitur*, etc. Et quibusdam interpositis, *Quamvis igitur grandis auctoritatis sint* (puta Origenem cum primis) *et eloquentiæ ipsorum umbra nos opprimat, qui Israel*

A enim post resurrectionem omnes qui perfecti sunt a Deo : sed et sanctæ Scripturæ sententia est, *Ne laudaveris quemquam ante obitum* (Eccl. 41.). Et ideo magis mihi videtur tanta ista beatitudo non esse nisi ejus, qui jam post obitum surrexit a morte. Quod autem dicit, *In quem consiliantes maledicebant* : non maledicunt, sed *maledicebant*, tunc quum in sæculo hoc in carne positus tentareris. *Et intendebant insidias domini arcum* (Psa. 10.). Illi nimirum qui sedent in insidiis, ut sagittent in obscuro rectos corde. Sed *contriti sunt cum potentia arcus eorum, cum potentia Jacob*. Conterit arcus inimicorum ille, qui non solum illum in se recipit diaboli sagittam, verum et alios ab ejus jaculis vulneribusque defendit. Et dissolvuntur nervi brachiorum manuum eorum, per manum potentis Jacob, quum ille qui potens fuit in Jacob, et adjovit eum in certamine, qui confortavit Israel, ut faceret eum a mente Deum videre, adjovit etiam hunc, et benedixit benedictione cæli a summo, et benedictione 47 terræ habentis omnia (Psal. 141.). Percepit namque non solum, quasi mansuetus hæreditatem terræ, sed quasi et pauper spiritu consequitur regna cælorum. Terra vero illa quæ omnia habet, Christus est, quam in hæreditate suscipit justus, et dicit ad Dominum : *Portio mea in terra viventium*. Quæ est autem causa propter quam hæc meruit consequi? *Propter benedictionem*, inquit, *uberum et vulvæ*. Cujus vulvæ benedictionem, vel quorum uberum? illius fortasse vulvæ, quam Paulus b indicat, dicens : *Filioli mei, quos iterum* C *parturio* (Gal. 4.). Inde constat esse Apostolicam vulvam, quæ non solum pariat filios, sed et si forte declinaverint a veritate, rursus eos assumat, et secundo parturiant. Ex ista igitur omnis justus vel nascitur vulva, vel ipse si jam perfectus est, et filios parit, et sugit nihilominus ubera Apostolica, vel etiam sugentibus præbet, de quibus Apostolus dicebat : *Lac vobis potum dedi, non escam* (1. Cor. 3.), et alibi, ut designatius 48 exprimeret Apostolica ubera, adjicit : *Sed sui inter vos tanquam si nutrix foveat filios suos* (1. Thes. 2.). Venit ergo unicuique justo benedictionis perfectio, propter vulvam et ubera Apostolica. *Et propter benedictionem*, inquit, *patris tui et matris tuæ*. Perfectorum Pater est Christus, sicut et ipse dicebat : *Filioli, adhuc modicum vobiscum* (Joan. 13.) : et mater Ecclesia. Quæ benedictio prævaluit in benedictionibus montium permanentium et collium æternorum, id est eorum qui scientiam et opera sublimia et excelsa sectantur. Quæ benedictiones erunt, inquit, *in caput Joseph, et super verticem eorum*

virum videntem Deum, *transtulerunt* : nos magis Scripturæ, et Angeli, vel Dei, qui ipsum Israel vocavit auctoritate ducimur, etc. Vide nos ibi.

b Laudat Barræus Ms. codicem, in quo gerebat legebatur pro indicat. Accepisse autem ex hoc loco videtur ineditus apud nos Auctor. Qui nec dum, inquit, in fidei robur evaserunt, sed per Doctores ad eam trahuntur, audiunt ab Apostolo, Filioli mei quos iterum parturio, et cætera, quæ ad hanc uberum et vulvæ benedictionem copiose et per partes refert.

quibus præfuit fratrum. Non solum, inquit, caput justus, A ter instituunt, etiam fidelibus prosunt, sicuti dixit quod est Christus, benedicitur, sed et vertex eorum A1 ostolus, *Hæc autem faciens, teipsum salvum facies et eos qui te audiunt* (1. Tim. 4.).

BENEDICTIO BENJAMIN.

1. BENJAMIN, *lupus rapax in matutino edet, et ad vesperam dividit cibum*. Historiæ * hujus narrationis advocati velim mihi dicere, quid in se Benjamin lupi rapacis habuerit, aut quomodo in matutino et ad vesperam dividat cibum. Sed in his etiam ipsi crassi corde Judæi refugiant injuriam literæ, et alii ^b ad altaris edacitatem, quæ scripta sunt referunt, tanquam in Benjamin portione constructi, quod ea quæ mane offeruntur [Ant., offeruntur], in vespera a Sacerdotibus dividantur. Alii aliis et diversis, licet fabulosis narrationibus tamen latentur per hæc consequentiam literæ stare non posse.

2. In Ecclesia autem apud quamplurimos * ista habetur opinio, quod ad Apostolum Paulum referri posse, quæ scripta sunt videantur. Quod quidem nec nos refugimus aut improbamus, sed conamur facere sicut scriptum est : *Sapiens audiens verbum, collaudat et adjiciet ad illud*. Et nos ergo ad ea, quæ recte de Paulo dicta a præcedentibus non negamus, adjicimus etiam hæc. Benjamin, inquit, *filius doloris* interpretatur : 49 sorte hæreditatis accepit eum locum, in quo terrena Jerusalem typum habens et formam cælestis illius Jerusalem, collocata est. Cum ergo manifestandæ [Ant. manifestanda] Jerusalem cælestis, et Ecclesiæ primitivorum adscriptæ in calis, tempus advenerit, hæc nunc quæ propter incredulitatem abjecta est et repulsa Jerusalem, cum filiis suis, inedia verbi Dei, et siti spirituales multi temporis passa, ^d cum plenitudo Gentium subintraverit, secundum Apostoli reppromissionem. *Tunc omnis salvus fiet Israel* : qui nunc sub persona Benjamin designatur. Ultimus igitur filius Benjamin ultimam consequitur benedictionem, quia et ultimus salvandus est. Et dicitur de eo *lupus rapax* ; lupus propter aviditatem dicitur : hoc multa enim fame

verbi Dei et inedia venit. *Rapax*, quia et ipse violenter diripit regnum Dei. *Mane edet* : adhuc mane illud tempus memorari puto, quo legem accepit ; tunc enim mundo prius quædam illuminatio scientiæ data est, ex quo velut initium dies scientiæ credendus est accepisse. Edit ergo adhuc mane cibum, quem mane acceperat : edit adhuc, et meditatur, sequens legem justitiæ, * in legem non pervenerit. *Ad vesperam dividit cibum*. Vespera hæc [Alias et] est illud tempus novissimum in quo convertitur, sicut et nobis vespera dicitur istud nostræ conversionis tempus, in quo nunc sumus. Tunc ergo dividit escam : tunc enim intelligit dividendum esse in lege literam a spiritu, et tunc cognoscit, *Quia litera occidit, spiritus autem vivificat*. Quia ergo jam per gratiam Domini illuminatus incipit in lege a corporalibus dividere et separare spiritualia, ideo dicitur ad vesperam escam dividere, quod tota die in lege meditans, ante nos fecit.

3. Tertius vero nobis pene vacat in hoc loco sensus, quia ille noster homo, qui secundum Deum creatus est, qui primo in Ruben, et Simeone et 50 Levi, tripartitis animæ erraverat moribus : qui in Juda, errore agnito, constituetur et pœnitet : qui in Zabulon exiit se hominem veterem cum actibus suis : qui in Isacar etiam mercedem bonorum operum expectat, in Dan judicandi ac separandi bonum a malo, et cogitationes ac spiritus discernendi gratiam accepit : qui in Gad etiam in tentationibus probabilis invenitur : in Aser etiam et cibum dividit principibus, id est præfectis quibusque scientiæ exhibuit daptes : in Nephthaim, vel vitis, vel arboris sacramenta jam suscepit : in Joseph ad perfectum et summum perveniens, futuri jam sæculi et resurrectionis gloriam tenet : quid etiam reliquum

erant igni, et per legis mandatum, victui debebantur sacerdotum, inter eos dividere solebant, etc.

* Laudari cum prius possunt Origenes Homil. IV. in Ezechie, Tertullianus contra Marcionem lib. V. cap. 1. S. Ambrosius in hunc locum, S. Hieronymus, qui, *Quam, aut de Paulo Apostolo manifestissima prophetia sit, omnibus patet* : S. Gregorius lib. XVIII. Moral. cap. 16. denique ineditus apud nos Auctor, *Significatur, inquit, Beatus Paulus de eadem Tribu futurus, qui more lupi rapacis, quot sanctos diversa cæde laceravit, tot quasi lupus rapax prædas comedit. Attamen ve pere spolia divisit, quando prostratus voce Dominica et visione, Fidelibus intra sanctam Ecclesiam constitutis congrua diviniæ alimonia doctrinæ distribuit, etc.*

^d Supplendum videtur *salva erit*, aut quid simile.

* Aut verbum heic aliquod desideratur, aut non pervenit, pro pervenerit legendum est. Leviora inferius taciti castigamus.

* Hæc Ms. Codicis lectio est, quam Barreus ad libri oram rejecerat. Est autem oppido concinnior, et que integrior impressa, quæ serebat, *Historiam hujus narrationis adducere velim mihi, quid in se Benjamin, etc. De reliquo mihi quidem non adeo videtur historia difficilis, quæ ferax violentumque Benjamin ejusque Tribus ingenium denotat.*

^b Testatum hoc de Hebræorum opinione reliquit S. Hieronymus, quem et notare fortasse Rufinus voluit. Ita, inquit, *Hebræi edisserunt. Altare in quo immolabantur hostiæ.... in parte Tribus Benjamin fuit. Hoc, inquit, ergo significat, quod sacerdotes mane immolant hostias, et ad vesperam dividunt ea, quæ sibi a populo ex lege collata sunt.... lupum voracem super altaris interpretatione ponentes, et spoliolum divisionem super sacerdotibus, qui servientes altari, vivunt de altari. Ineditus quoque apud nos Auctor, Traditio, inquit, *Hebræorum est, et beati Hieronymi consensus habet, his verbis significari altare Jerosolymitanum, quod in Tribu Benjamin constructum constat; quod more lupi rapacis matutinum sacrificium ignis excoctione devorabat. Vespere autem diei, consummatis sacrificiis, et hostiarum curam inter Sacerdotes et Levitas, ea que residua**

est in Benjamin in se, et pesteaquam veluti lupus. A cურიens et rapax diripuit regnum cælorum, et invasit ea, quæ in Lege et Prophetia atque Evangeliiis legerat, quorum scientiam ex parte hic habuit (ex parte enim et Apostolus Paulus habere se dicit) et in mundo velut in matulino positus edebat, cum non in pane solo viveret, sed et in omni verbo Dei: hæc ille [*Alias illa*] ibi positus in regno, jam non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem prospicit universa, et dividit ac discernit, et ibi demum intelligit, quæ in Scripturis sanctis propter præsentem vitæ statum scripta sunt: quæ gloriam futuri regni designaverint: quæ propter interiorem, quæ propter exteriorem hominem dicta sint, ibi arte cognoscit [*Al. cognoscent*] plenius, quæ in his ipsis, quæ nunc nos pedetentim pulsamus, servant historiarum fidem: quæ sola contineant sacramenta: quæ vero secundum Ethicam, et Moralem interpretationem Scripturæ debeant exponi. Quæ si nos pauperes scientiæ gratia, et in carne adhuc positi minus digne potuimus explanare, veniam habebis; quia hoc ipsum ut imperitiam nostram prodire audeamus in publicum, nimia caritas tua facit: cui si non obtemperem, maximum mihi dona delictum.

COMMENTARIUS^a

IN SYMBOLUM APOSTOLORUM

AUCTORE TYRANNIO^b RUFINO

AQUILEIENSI PRESBYTERO.

51 I. Mihi quidem, Illustissime Papa^c Laurenti, ad scribendum animus tam non est cupidus, quam nec idoneus, scienti non esse absque periculo, multorum iudicii ingenium tenue et exile committere. Sed quoniam,^d ut cum venia tui dixerim, temere in Epistola tua per Christi me sacramenta, quæ a nobis maxima cum reverentia suscipiuntur, astringis, ut aliquid tibi de fide secundum Symboli traditionem rationemque componam: quamvis supra vires nostras sit pondus præcepti (non enim me laet illa sententia sapientum, quæ probe admodum dicit, quia de Deo etiam vera dicere periculosum est), tamen si^e petitionis a te impositæ necessitatem orationibus juves, dicere aliqua obedientiæ magis

reverentia, quam ingenii præsumptione **52** tentabimus: quæ quidem non tam perfectorum exercitiis digna videantur, quam quæ ad parvulorum in Christo, et incipientium (*Rom. 6.*) libentur auditum. Equidem comperi nonnullos illustrium Tractatorum aliqua de his pie et breviter edidisse. Photinum vero hæreticum scio eatenus scripsisse, non ut rationem dictorum audientibus explanaret, sed ut simpliciter fideliterque dicta, ad argumentum sui dogmatis traheret, cum in his verbis Sanctus Spiritus providerit, nil ambiguum, nil obscurum, nil a reliquis dissonans poni: quia in his vere^f completur prophetia, quæ dicit, *Verbum enim consummans et brevians in æquitate: quia verbum brevium faciet*

^a Ita Barreus etiam inscribit: aliis *Expositio* dicitur. Insignis illa præ ceteris est epigraphe vetusti codicis Sangermanensis, in qua et Sancti titulo Rufinus donatur. *Incipit Expositio Symboli sancti Rufini*. Laudat Baluzius (sive qui ejus Cyprianicam Editionem vulgavit) in Notis ad hunc ipsum librum, quem in Appendice Operum S. Cypriani, cui olim adtribuebatur, recudit. Olim et S. Hieronymo adscribebatur, qui etiam unus ea inscriptione laudatur seorsum editus liber Oxoniæ sub ipsis rei typographicæ initiis. Nec falsum titulum moror: sed magnum tamen ipsum Hieronymum huiusmodi lucubratio decuisset, scio.

^b Revertentes duæ Oxoniensis, et Baluziana editio *Rufino Torano* legunt, vitiosa scilicet metathesi prænomen nomini postponentes. Etenim *Tyrannio* prænomen nomini postponentes. Etenim *Tyrannio* testimoniiis comperitur est, quæ adlegat Fontanius in Vita cap. I. Fellus autem, sive Oxoniensis editor, eo nomine designari patriam Rufini, eamque Toram, sive Thoram, urbem Italiæ nunc excisam in limite Sabinorum, perquam incongrue, et contra historiarum fidem omnem putavit.

^c Incertum cujus hic fuerit Ecclesiæ Episcopus,

in hoc enim gradu meruisse, Papæ, quo eum Noster compellat, nomen dubitare non sinit. Fontanius suspicatur unum fuisse ex Episcopis Metropoli Aquilejensi attributis, puta Concordiæ, Rufini patriæ, cuius sedes vacat apud Ughellum ante sæculum sextum. Et in ejus quidem vicinia fuerit, ejusdemque, ut ita loquar, ritus; Metropoliticæ autem conditionis haud dixerim. Dubitavimus aliquando, num *Gaventi* rescribendum esset, et Brixianus Episcopus intelligendus, cui et libros Recognitionum Rufinus inscripsit.

^d Sunt qui ut voculam tacent editi et Mss. libri, alii tua legunt pro tui. Olim, ut conveniatis, quæ dixerim, Manutius, ut conveniat iis, etc. vitiose. Mox id pronomen, quod τῷ tenere præponebatur, expunximus.

^e Barreus et Frobenius *petitioni* legerant: minus bene. Paulo post ubi dicitur, *quam quæ*, alteram hanc voculam alii ferme concinnius respuant. Tum, et quidem pro equidem, denique et conscripsisse pro scripsisse habent.

^f Antea erat *comperitur*, reclamantibus libris aliis plerisque omnibus.